

Gozdarski vestnik

LETO 1978

YU ISSN 0017-2723

1

Gozdarski vestnik

SLOWENISCHE FORSTZEITSCHRIFT
SLOVENIAN JOURNAL OF FORESTRY

LETO 1978 • LETNIK XXXVI • ŠTEVILKA 2

p. 1-56

Ljubljana, januar 1978

VSEBINA – INHALT – CONTENTS

- dr. Milan Piskernik 1 Bistveno vprašanje: je vegetacija kontinuum ali ne?
Stellt die Vegetation ein Kontinuum dar oder nicht?
Does the vegetation represent a continuum or not?
- Stana Hočevar 7 Novi svetovni najdišči gljive *Discina parma*
Breitenbach et Maas Geesteranus – Rajhenavski Rog in Gorjanci
Der zweite und dritte Fundort des Pilzes *Discina parma* in der Welt: Rajhenavski Rog und Gorjanci in Slowenien
The second and third finding places in the world of the fungus *Discina parma*: Rajhenavski Rog and Gorjanci in Slovenia
- 18 Pismo
- Jože Skumavec 20 Organizacija evidenc v gozdnogospodarskih organizacijah
- Ciril Remic 22 Novosti letošnje gozdne mehanizacije
- dr. Marjan Zupančič 31 Gozd in široka javnost
- prof. Franjo Sevnik 36 Ob sončnem vzhodu
- 46 GŠC Postojna in Gozdarski oddelek BF se dogovarjata
- Branko Breznik 49 Anketa o uresničevanju samoupravnega sporazuma o življenjskih in delovnih pogojih gozdnih delavcev
- 51 Propozicije Gozdarskega vestnika
- 52 Iz domače in tuje prakse
- 54 Zapis na bukvi

Gozdarski vestnik izdaja
Zveza inženirjev in tehnikov
gozdarstva in lesarstva
SR Slovenije

Uredniški svet:

Marjan Trebežnik, predsednik
mgr. Boštjan Anko
Breznik Branko
Janez Černač
Rozka Debevc
Hubert Dolinšek
Garmuš Vilijem
dr. Franc Gašperšič
Marjan Hladnik
Marko Kmecl
Vid Mikuletič
mgr. Franjo Urleb

Uredniški odbor:

mgr. Boštjan Anko
dr. Janez Božič
Branko Breznik
Marko Kmecl
dr. Amer Krivec
dr. Dušan Mlinšek
dr. Iztok Winkler

Odgovorni urednik
Editor in chief

Marko Kmecl, dipl. inž. gozd. oec.

Uredništvo in uprava
Editors' address
YU 61000 Ljubljana
Erjavčeva cesta 15

Žiro račun – Cur. acc.
50101-678-48428

Letno izide 10 števil
10 issues per year

Letna naročnina je 120 din
Za ustanove in podjetja 360 din;
za študente 80 din in
za inozemstvo 180 din
Subscription 180 din

Za izhajanje prispevajo tudi
gozdnogospodarske organizacije
prek samoupravne interesne
skupnosti za gozdarstvo SR Slo-
venije in Raziskovalna skupnost
Slovenije.

Po mnenju republiškega sekre-
tariata za prosveto in kulturo
(št. 421-1/74 z dne 13. 3. 1974) za
GV ni treba plačati temeljnega
davka od prometa proizvodov.

Tisk: ČGP DELO

Naslovna stran: Zima – Emil Golob

Bistveno vprašanje: je vegetacija kontinuum ali ne?

Dr. Milan Piskernik (Ljubljana)*

Piskernik M.: Bistveno vprašanje: je vegetacija kontinuum ali ne? *Gozdarski vestnik*, 36, 1977, 1, str. 1—6. Povzetek v nemščini.

Tako kot v zadnjem času J. Braun-Blanquet, pa tudi nekateri jugoslovanski fitocenologi, gleda avtor tega sestavka na vegetacijo kot na kontinuum — izraz sicer ni ustrezen, vendar z njim označujejo vsi objektivni fitocenologi isti pojem, to je, da je vegetacija sestavljena iz kombinacij rastlinskih vrst, ki so ekološko vezane v prostoru v obliki samih prehodov. Prehodi pa niso tekoči zaradi morebitnih neznatnih razlik med kombinacijami, ampak izrazito skokovitj na vseh ravneh sistema. Na gorskem krasu je npr. poprečna razlika med dvema dotikajočima se popisoma istc združbe in hkrati podzdružbe 20 vrst, med dvema različnima združbama, ki pa sta si v mikoreliefu sosedni, pa 80 vrst cvetnic in praprotnic.

Avtor zastavlja vprašanje o vlogi florističnih razlik, in sicer v tem smislu, da verjetno vedno in povsod pomenijo tudi manjše razlike lokalno spreminjanje ravnosti, ki na ta način tudi sama predstavlja kontinuum, in razpravlja o posledicah te okoliščine za bodočo vlogo združb, podzdružb in njihovih meja v gozdarski praksi.

Piskernik M.: Does the vegetation represent a continuum or not? *Gozdarski vestnik*, 36, 1977, 1, pag. 1—6. Summary in German.

Like J. Braun-Blanquet in the most recent time, as well as some Yugoslav phytosociologists, the author considers the vegetation as a continuum, i. e. a natural phenomenon formed by combinations of plant species bound ecologically in the space, and that without exception in form of transitions. The transitions are, however, not fluent because of eventual negligible gradual differences (that may, of course, occur within the most primitive vegetation), but very evident on all levels of the vegetation system. This is true even in the case of adjacent relevés of the same subcommunity within the same plant community, more expressed in the case of distanced relevés of the same community within a small territory, still more expressed in the case of the same community within an extensive territory (encompassing several local regions), and finally very accentuated in the case of two different communities adjacent in the microrelief although within a small territory. In the High Karst of Slovenia, the cited examples show mutual differences of

* Dr. M. P. dipl. biol., inštitut za gozdarstvo in lesarstvo Ljubljana, 61000 Ljubljana, YU.

20 : 40 : 55 : 80 species (Bryophyta and Lichenes excluded) on the average.

The floristic differences are accompanied by growth rate differences of tree species which are proved to be very considerable even between the individual regional varieties of the same community. The differences between adjacent relevés are, however, still an untouched problem. But the solution of this problem is essential because, in the case that the changing of the growth rate over the boundary of two adjacent communities is fluent, this boundary does not represent an unavoidable obligation, nor does the community itself. Should the results of investigations confirm this presumption, then the communities would assume an explicit biological role (complex of possibilities of establishing and maintaining of tree species in all their development stages) and lose most of their quantitative meaning, representing a very dispersed growth situation within their limits. The growth rate would then be determinable by establishing the gradients between the key points representing the cores of individual plant communities.

Izhodišče za razmišljanje naj nam bo naslednja izjava J. Braun-Blanqueta, ki jo je dal na mednarodnem simpoziju fitosociologov v Rintelnu (Zah. Nemčija) leta 1970 (poročilo o simpoziju str. 478, originalno besedilo v nemščini).

»Leta 1969 je izšla kratka razprava M. Wraberja, ki se nanaša na vegetacijsko sistematiko. Avtor upravičeno poudarja, da je narava sicer ogromen kontinuum in da je zaradi tega vsako tipiziranje umetno, da pa je klasificiranje naravnih predmetov in pojavov imperativ človeškega mišljenja in nepogrešljiva osnova znanstvenega raziskovanja.«

Na strani 363 istega poročila začenja hrvatski fitocenolog V. Glavač svoj članek z naslednjima stavkoma: »Z naraščajočo nadmorsko višino se v gorskem masivu spreminjajo mikroklimatske razmere. Vzporedno se korak za korakom spreminja tudi sestava vegetacijske odeje, tako da lahko govorimo o kontinuumu.«

Zadovoljimo se s tema dvema citatoma, ki sta jih nedolgo tega izrekla dva vidna fitosociologa, in pustimo ob strani severnoameriške avtorje, ki so koncept kontinuumu ustvarili: njim namreč pomeni kontinuum tako predstavo o prostorski zgradbi vegetacije, ki ne dopušča klasifikacije v tipe kot ponavljajoče se biološko in kvantitativno enakovredne izseke vegetacije, ker je vegetacija na vsakem koraku drugačna.

Za nas seveda zaradi dialektičnega pojmovanja naravnih pojavov ne more biti govora o kontinuumu kot o dobesednem pojmu, ker predstavlja celo pri neskončno majhnih osnovnih delcih materije razlika za en sam elektron že dialektični kakovostni preskok in ne zložno (kontinuirano) spremembo. Toda pojem kontinuumu je za fitocenologijo kljub temu nepogrešljiv, vse dokler ga ne poimenujemo ustrezneje, dialektično. Ime za sedaj ni bistveno, bistvena je vsebina in pomenska teža pojma samega.

Odločilno vprašanje za obstoj kontinuumu je: *Ali zmoremo v vegetaciji najti vsaj dve popisni ploskvi, ki sta v vrstni sestavi in prostorski zgradbi vegetacije po naravi popolnoma enaki?*

Na to vprašanje moramo objektivno odgovoriti le z *ne*. Ne samo to, tudi dveh potencialno (to je v idealno uravnoveženih okoliščinah) popolnoma enakih plo-

skov si ne moremo zamišljati. S tem je obstoj »kontinuum« pribit, ker je potem takem vegetacija povsod sestavljena iz samih prehodov.

»Dvojnik« ne najdemo niti v neposredni sosesčini katerekoli za primerjavo izbrane ploskve, še manj pa v večji oddaljenosti od nje, ker je tam ekološko-biološki kompleks še izraziteje drugačen. Zato smemo govoriti le o različnih stopnjah različnosti (zrcalno: enaknosti), ki jim posvečamo nekaj besed v tem sestavku.

Obravnavali bomo samo razlike na najnižjih stopnjah sistema, to je:

1. med dvema združbama, ki sta si v mikoreliefu na enaki kamenini sosedni znotraj istega višinskega pasu in torej medsebojno najsorodnejši;
2. med okolišnimi enačicami iste višinskopasovne združbe;
3. med posameznimi, daleč razmaknjenimi popisi iste višinskopasovne združbe;
4. med sosednimi (kontaktnimi) popisi iste višinskopasovne združbe.

Če bi namreč vzeli v obravnavo razlike na ravni višjih sistematskih stopenj, bi te bile večje in kot take seveda v zvezi z obravnavanjem kontinuum nezanimive.

1. Za primer razlik med dvema najsorodnejšima združbama smo vzeli dve združbi zahodnega gorskega krasa: gozd bukve in jelke s planinskim šipkom (*Fago-Rosetum pendulinae*) in gozd bukve in jelke s trilistno penušo (*Fago-Cardaminetum trifoliae*). Na podlagi 5 popisov prve združbe in 4 popisov druge, ki predstavljajo čiste tipe, to se pravi, da prva združba nima določevalnice druge in narobe, so razlike naslednje:

Fago-Rosetum pendulinae ima 40 vrst cvetnic in praprotnic, ki jih *Fago-Cardaminetum trifoliae* nima, *Fago-Cardaminetum* pa 41 takih, ki jih nima *Fago-Rosetum*. Skupnih vrst je 59, skupna (= obojestranska) razlika je 81 vrst cvetnic in praprotnic.

2. Za primer razlik med okolišnimi variantami iste združbe smo vzeli gorsko-kraški bukovo-jelov gozd s prehlajenko (*Fago-Galietum odorati*), za katerega imamo iz vsakega okoliša po več (5—25) popisov iz različnih leg, skupaj 125 popisov. To precej obsežno gradivo je razdeljeno na 14 okolišev od Roga in Snežnika do Trnovskega gozda in smo iz njega lahko izdelali naslednjo primerjalno razpredelnico.

Okoliš:	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1:	61	68	63	46	54	60	58	65	70	66	46	60	77
2:		65	67	71	53	64	58	65	51	53	59	59	67
3:			55	48	56	46	49	56	53	40	62	47	61
4:				34	58	48	39	30	51	54	46	53	67
5:					48	50	41	40	56	57	37	44	62
6:						40	53	60	55	60	56	48	74
7:							50	50	56	49	47	40	75
8:								38	58	44	48	51	57
9:									66	58	46	54	64
10:										44	66	54	77
11:											60	56	70
12:												52	69
13:													68

Razlike, izražene s številom vrst

Razpon razlik je 30—77 vrst cvetnic in praprotnic, povprečno 55 vrst.

3. Za primer razlik med posameznimi popisi iste združbe v istem okolišu, ki pa so daleč razmaknjeni, smo vzeli gorskokraški *Fago-Galietum odorati* na Krimu. Razpredelnica razlik med 6 primerjanimi popisi je naslednja:

Popis	1	2	3	4	5	6
Razlike	39	45 50	39 47 40	39 45 40 40	29 39 32 30	

Poprečna razlika: 40 vrst

4. Končno vzemimo še 4 kontaktne popise iste združbe *Fago-Scopolietum carniolicae* (gorskokraški bukov gozd z buniko), ki so bili napravljeni le 10—20 m vsaksebi.

Poprečna razlika med njimi je 21 vrst cvetnic in praprotnic, kar znaša 43% celotnega inventarja teh vrst v vseh popisih (21 : 49 vrst). Zaradi konkretnega prikaza smo iz teh popisov izdelali fitocenotsko razpredelnico. Vsi popisi predstavljajo isto podzdržbo, ker med njimi ni razlik v sestavi drevesnega sloja (st. 5).

Kakor je logično, upadajo razlike od velikega števila razlikovalnih rastlin med dvema različnima, čeprav kontaktnima združbama prek manjših razlik med okolišnimi variantami iste združbe do najmanjših, toda še vedno znatnih razlik med posameznimi popisi iste združbe v istem okolišu.

Če ostanemo pri gorskem krasu in ga analiziramo kot celoto od Trnovskega gozda do Črne gore, ugotovimo presenetljivo prelivanje vrst: od 236 vrst cvetnic in praprotnic se jih pojavlja le 15 (6,35%) v vsakem okolišu jugoslovanskih Dinaridov, toda še te ne rastejo povsod po okolišu — z edino izjemo bukve in jelke — vse druge pa so diferencialne. Torej je gozdna vegetacija Dinaridov ravno tako tipičen primer ogromnega kontinuuma kakor vsa druga vegetacija.

Če hočemo biti realistični, se torej vegetacijskemu kontinuumu ne moremo izogniti. To pa pomeni, da pri raziskovanju in praktičnem obravnavanju vegetacije ne smemo posploševati in delati z velikimi poprečji. To bi pomenilo, da smo za fitocenološki pristop in metodo samo z besedami, da pa gremo v praksi mimo nje, kakor da fitocenologije kot stroke in vede z njenimi raziskovalnimi rezultati ne bi bilo. Nujno je zato, da fitocenologijo ne uporabljamo kot vserešujočo tipologijo. Danes namreč že vemo, da niti ekološko najožja, to je mikroreliefna osnovna enota vegetacije, zajeta v ozkem višinskem pasu, ne predstavlja homogene tvorbe, ampak obsega pestro sestavo sestojev in znaten rastni razpon (več bonitet); še neprimerno bolj pa so neenotne širše pojmovane enote. Čeprav zožimo združbe dosledno na najmanjši mogoči višinski razpon (na pasove široke ok. 300 m), to še vedno pomeni tudi izmerljiv ekološki razpon in kakovostne ter količinske razlike med spodnjim in zgornjim robom istega pasu z vmesnim od spodaj navzgor usmerjenim gradientom. Sploh pa vegetacija ali pa posamezne rastlinske vrste niso zmožne s svojim pojavljanjem nakazovati drugega kot razpone in gradiente.

Zaradi tega predstavlja tudi najožja osnovna kategorija sistema le okvir zapletenega bio-ekološkega kompleksa. V tem okviru so neposredno uporabni le podatki o bioloških potezah sestojev, to je o možnostih njihovega naravnega ob-

Nadmorska višina m	505	508	519	516
Leg	JZ	JZ	ZJZ	ZJZ
Nagib ⁰	28	28	22	30
Površinska kamnitost %	10•	40 ⁰	40+	80+
pretežno: •grušč, ⁰ balvani, +skale	1	2	3	4
<i>Tamus communis</i>	+			
<i>Cornus sanguinea</i> II	÷			
<i>Pulsionaria officinalis</i>	÷			
<i>Lathyrus vernus</i>	+			
<i>Bromus ramosus</i>	÷			
<i>Dentaria bulbifera</i>	+			
<i>Civcaea lutetiana</i>	+			
<i>Corydalis cava</i>	+			
<i>Adoxa moschatellina</i>	+			
<i>Sanicula europaea</i>	+			
<i>Carex silvatica</i>	+			
<i>Daphne mezereum</i> II	+			
<i>Euphorbia amygdaloides</i>	÷			
<i>Oxalis acetosella</i>	+			
<i>Tilia platyphyllos</i> II	+	+		
<i>Asarum europaeum</i>	+	+		
<i>Cavdaninopsis arenosa</i>	+	+	+	
FAGUS SILVATICA I	5	5	4	3
<i>Acer pseudoplatanus</i> I	+	+	+	+
<i>Ulmus glabra</i> I, II	II	I	I	I
<i>Corylus avellana</i> II	+	+	+	+
<i>Sambucus nigra</i> II, III	III	II	II	III
<i>Scopolia carnolica</i>	÷	+	+	+
<i>Plyllitis scolopendrium</i>	÷	+	+	+
<i>Aruncus vulgaris</i>	÷	+	+	+
<i>Geranium robertianum</i>	+	+	+	+
<i>Dryopteris filix-mas</i>	+	+	+	+
<i>Mercurialis perennis</i>	÷	+	÷	÷
<i>Mycelis muralis</i>	+	÷		+
<i>Actaea spicata</i>	+	+		÷
<i>Urtica dioica</i>	+	+		+
<i>Polystichum aculeatum</i>	+		+	+
<i>Arum maculatum</i>	+		+	+
<i>Clematis vitalba</i> II, III	II			III
<i>Salvia glutinosa</i>	+			÷
<i>Campanula trachelium</i>		+		
<i>Asplenium trichomanes</i>		÷	+	
<i>Senecio fuchsii</i>		+	+	
<i>Cystopteris fragilis</i>		+	+	
<i>Abies alba</i> II, III		III	III	II
<i>Dentaria enneaphyllos</i>		+	+	+
<i>Rhamnus fallax</i> II		+		÷
<i>Moehringia trinervia</i>		+		+
<i>Cyclamen purpurascens</i>			+	
<i>Lamiastrum galeobáolon</i>			÷	÷
<i>Galium odoratum</i>			÷	+
<i>Rubus hirtus</i> II				÷
<i>Fragaria vesca</i>				÷
<i>Lonicera alpigena</i> II				÷

navljanja in kasnejšega razvoja v medsebojni konkurenci drevesnih vrst, jasno da s tveganjem pri sklepanju zaradi periodičnega spreminjanja podnebja. Kar pa zadeva rastnost drevesnih vrst, je v vsaki združbi prejkone razporejena razpršeno, toda z določeno ekološko vezano usmeritvijo, tako da bi jo lahko zajemali ne kot poprečne celotnih združb ali njihovih podzdružb, ampak le v obliki gradi-

entov, v katerih bi ekološko čimbolj enakšne tipološke kategorije oziroma bolj konkretna mesta v njih predstavljale le ključne, povezovalne točke.

Poudariti velja, da tudi podenote (npr. »subasociacije«) ne morejo biti v prostoru v nobeni svoji lastnosti homogene, prvič zato ne, ker so tudi one podrejene sinuzialnosti, drugič pa zato ne, ker imajo tako kot združbe višinski razpon nekaj sto metrov in so zatorej tudi njihove lastnosti razporejene v smislu ekološkega (predvsem klimatskega) gradienta. Pri tem povzročajo seveda makro- in mezo-reliefni zasloni ter ostrejša in mitejša spremembe v mikroreliefu bolj ali manj skokovite ali zložne, vendar povsod prisotne spremembe.

STELLT DIE VEGETATION EIN KONTINUUM DAR ODER NICHT?

Zusammenfassung

So wie in der letzten Zeit J. Braun-Blanquet als auch einige jugoslawische Pflanzensoziologen, betrachtet der Autor die Vegetation als ein Kontinuum, d. h. eine natürliche Erscheinung, welche von im Raume ökologisch gebundenen Pflanzenartenkombinationen gebildet wird, wobei diese Kombinationen ausnahmslos lauter Übergänge darstellen. Die Übergänge sind jedoch nicht fließend, weil etwa die Unterschiede zwischen den einzelnen örtlichen Kombinationen ganz unbedeutend gering wären, sondern sehr auffallend auf allen Ebenen des Vegetationssystems. Das gilt auch im Falle von kontaktierenden Aufnahmen derselben Grundgesellschaft und zugleich derselben Subassoziation, ist ausgeprägter im Falle von weit entfernten Aufnahmen derselben Gesellschaft innerhalb eines beschränkten Gebietes, noch ausgeprägter im Falle derselben Gesellschaft innerhalb eines grösseren Gebietes (mit mehreren lokalen Varianten) und schliesslich sehr ausgeprägt im Falle von zwei verschiedenen Gesellschaften innerhalb eines beschränkten Gebietes, die aber im Mikrolief aneinandergrenzen. Auf dem Hohen Karst Sloweniens zeigen die zitierten Beispiele beiderseitige durchschnittliche Gesamtdifferenzen von 20 : 40 : 55 : 80 Arten höherer Pflanzen (Blütenpflanzen und Farne).

Die floristischen Unterschiede werden von Wachstumsunterschieden der Baumarten begleitet. Es ist erwiesen, dass diese sogar zwischen den einzelnen regionalen Varianten derselben Gesellschaft sehr bedeutend sind. Im Gegensatz dazu weiss man jedoch noch nichts von der Grösse der diesbezüglichen Differenzen zwischen benachbarten Aufnahmen. Die Lösung dieser Frage ist aber von wesentlicher Bedeutung, da im Falle, dass die Änderung der Wuchsintensität über die Grenze von zwei benachbarten Pflanzengesellschaften hinweg fließend oder gleichmässig stufig sein sollte, diese Grenze keine Verpflichtung darstellt und ebenso nicht die Gesellschaft selbst. Sollten die Resultate der Forschung diese Annahme bestätigen, so würde den Pflanzengesellschaften eine ausgesprochen biologische Rolle zufallen (im Komplex der Festsetzung und weiteren Behauptung der Baumarten während aller Entwicklungsstadien). Sie würden hingegen — wie auch die Untergesellschaften — den Grossteil ihrer quantitativen Bedeutung verlieren, indem sie eine sehr disperse Wachstumsverteilung aufweisen würden. Die Wuchsintensität würde dann anhand der Ermittlung von Gradienten festgestellt werden können, innerhalb welcher die Mittelpunkte einzelner Gesellschaften bzw. Untergesellschaften Schlüsselpunkte darstellen würden.

Literatura:

Barkman J. J.: Einige Bemerkungen zur Synsystematik der Hochmoorgesellschaften (Diskussion). — Grundfr. u. Meth. i. d. Pflsoz., Symposium 1970, Den Haag 1972.

Glavač V.: Eine quantitative Methode zur vegetationskundlichen Höhenstufengliederung in einem Buchenwaldgebiet. — Grundfr. u. Meth. i. d. Pflsoz., Symposium 1970, Den Haag 1972.

Piskernik M.: Temeljni raziskovanja gozdnih združb in rastišč v svetu. — Gozd. vestnik XIX 5/6, Ljubljana 1961. Značilne spremljevalne rastline prevladujočih drevesnih in grmovnih vrst na slovenskem ozemlju. — Gozd. vestnik XXXII/6, Ljubljana 1974.

Novi svetovni najdišči glive *Discina parma* Breitenbach et Maas Geesteranus — Rajhenavski Rog in Gorjanci

Stana Hočev ar (Ljubljana)*

Hočev ar, S.: Novi svetovni najdišči glive *Discina parma Breitenbach et Maas Geesteranus* — Rajhenavski Rog in Gorjanci. Gozdarski vestnik 36, 1978, 1, str. 7—17. V slovenščini, povzetek v nemščini.

Avtorica je pri raziskovanju mikroflore v pragozdovih Slovenije našla prvič glivo *Discina parma Breitenbach et Maas G.* 20. maja 1976, v Rajhenavskem Rogu, kjer je eden izmed najlepših jelovo-bukovih pragozdov na Slovenskem, po ohranjenosti in sestavi rastlinstva.

Drugo najdišče glive je na Gorjancih pod Trdinovim vrhom, v krasnem, skoro čistem bukovem pragozdu. Ti najdišči sta prvi za SR Slovenijo in za SFR Jugoslavijo ter drugi v Evropi in na svetu. *Discina parma* se razvija v Rajhenavskem Rogu v nadmorski višini 895 m, v rastlinski združbi *Abieto-Galietum odorati*, na Gorjancih pod Trdinovim vrhom pa na nadmorski višini 1080 m, v rastlinski združbi *Fago-Isopyretum thalictroidis*.

Hočev ar, S.: The second and third finding places in the world of the fungus *Discina parma*: Rajhenavski Rog and Gorjanci in Slovenia. Gozdarski vestnik 36, 1978, 1, str. 7—17. In Slovene with summary in German.

The authoress discovered, during her research work concerning the mycoflora in the virgin forests of Slovenia, the fungus *Discina parma Breitenbach et Maas G.* on May 20th, 1976, in the Rajhenavski Rog, for the first time in Slovenia. The place is represented by one of most beautiful Fir-Beech virgin forests as the territory as to preservation and flora (altitude 895 m, *Abieto-Galietum odorati*). The second finding place is situated next to the boundary of Croatia on the Gorjanci, in an almost pure Beech virgin forest without any conifers (altitude 1080 m, *Fago-Isopyretum thalictroidis*).

Pri raziskovanju mikroflore v slovenskih pragozdovih smo naleteli v Rajhenavskem Rogu in na Gorjancih pod Trdinovim vrhom na nepoznano glivo iz razreda *Ascomycetes*. Ker določevalna ključa — Moser (1963) in Dennis (1968) — ki ju imamo za te glive, ne vsebujeta vrste, ki smo jo našli, smo glivo poslali v Zagreb mikologinji dr. Milici Tortičevi. Ta jo je določila in jo imenovala *Discina parma*. En primerek glive je poslala na Nizozemsko, v Leiden, mikologu dr. R. A. Maasu Geesteranusu, ki je potrdil, da je bila gliva pravilno določena. Obema mikologoma se lepo zahvaljujemo za trud pri določanju glive.

Mikolog J. Breitenbach iz Švice, iz kantona Obwaldna pri Grafenortu je poslal aprila 1970 in aprila ter maja 1972 glivo dr. R. A. Maasu Geesteranusu. Ta pa jo je pošiljal več mikologom v Ameriko in po Evropi, da bi jo določili. Zanimivo pa je, da glive niso poznali niti v Ameriki niti drugod v Evropi. Zato jo je

* S. H., dipl. biol., inštitut za gozdarstvo in lesarstvo Ljubljana, 61000 Ljubljana, YU

opisal kot novo vrsto in velja Švica za prvo svetovno najdišče glive *Discina parma*, pragozdova Rajhenavski Rog in Gorjanci pod Trdinovim vrhom pa prvo in drugo rastišče v Sloveniji in Jugoslaviji, ter drugo in tretje najdišče ne samo v Evropi, temveč tudi na svetu (slika 1).

Sl. 1. Lega pragozdov Rajhenavski Rog in Gorjanci pod Trdinovim vrhom v slovenskem prostoru. Risal J. Grzin

Sistematska opredelitev glive

Discina parma spada po Moserju (1963) v družino *Helvellaceae* (hrčki), po Benedixu (1969) pa v družino *Discinaceae*. Ta družina spada v red *Pezizales* in ta v razred *Ascomycetes* (glive zaprtotrošnice).

Opis trosnjaka

Trosnjak *Discina parma** je mesnat in nima izrazito razvitega klobuka in beta (slika 2). Raste posamič ali pa so dva do trije različno zraščeni. Trosnjak¹ sestoji iz receptaculuma**, ki prehaja v širšo osnovo in je podobna krajšemu ali daljšemu betu (slika 2). V mladosti je receptakulum skoraj okrogel, pozneje postane pakrožen in dobi kolutasto ali lahno skledasto obliko z nekoliko navzgor

* parma = majhen, okrogel ščit

** receptaculum = struktura (ustroj, sestava) podgobja, na kateri se razvija trosovnica (himenij).

Sl. 2. Trosnjak *Discina parma* Breitenbach et Maas iz pragozda Gorjanci pod Trdinovim vrhom, 9. 6. 1977

Foto S. Tortič

Sl. 3. Mlad, okrogel, žarkasto naguban receptakulum *Discina parma* z navzgor zavihanim robom, ki se razvija na zrušenem, razkrajajočem, bukovem deblu v pragozdu Rajhenavski Rog, 20. 5. 1976

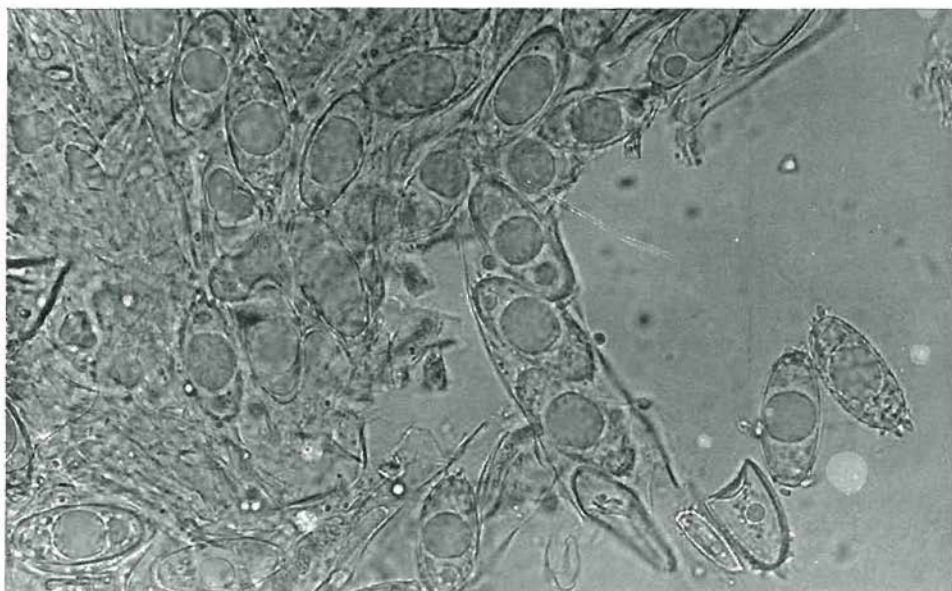
Foto dr. M. Piskernik

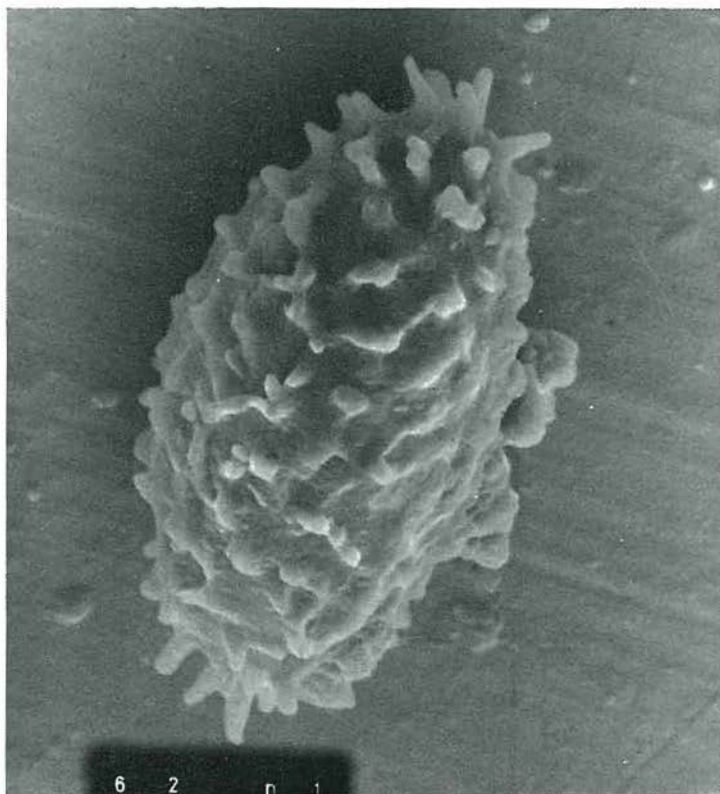
Sl. 4. Nagubana, grbasta bradavičasta hrbtina stran receptakuluma *Discina parma* iz pragozda Gorjanci pod Trdinovim vrhom, 9. 6. 1977

Foto S. Tortič

Sl. 5. *Discina parma*. Askusi in v njih askospore z osrednjo oljno kapljico v 2% raztopini KOH. Povečano 600 krat. Foto J. Grzin

Sl. 6. Scanning elektronska mikroskopska slika askospor *Discina parma* iz pragozda Gorjanci pod Trdinovim vrhom, 9. 6. 1977 Povečano 3160 krat

Foto Vili Bukovšek
Inštitut za tekstilno
tehnologijo univerze
v Ljubljani

zavitim robom. V mladosti daje videz, da je zaradi lahno vdrte sredine na hrbtni strani žarkasto naguban, sicer je precej raven (slika 3). Pozneje, z razvojem, se močnejše naguba in postane ponekod bradavičast (slika 4). Rob se zavija navzdol in navznoter. Receptakulumi iz pragozda Gorjanci pod Trdinovim vrhom so veliki od 6,5 cm do 12,5 cm, izjemoma 14,5 cm v premeru (tu je merjena daljša os pakroga). Po krajši osi je njihov premer od 4,5 cm do 11 cm, izjemoma 13 cm; receptakulumi glive, ki raste v Švici, pa imajo premer le 7—10,5 cm. Hrbtno površino receptakuluma sestavlja trosovnica, ki je rdeče rjava. Pri nekaterih osebkih je barva trosovnice skoraj povsem enaka barvi Methuen 6E7, pri drugih pa je podobna barvi Methuen 7E7-6 (pravilna barva je med tablicama 6 in 7). Po Séguyu (1936) je barva trosovnice najbližje barvi št. 162, v Švici pa številki 191. Barva trosovnice je pri naših trosnjakih iz pragozda Gorjanci manj rdečkasta kot je barva trosovnice pri trosnjakih iz Švice. Ta je namreč zelo spremenljiva, odvisna je od količine vlage, ki jo vsebuje trosovnica.

Trebušna stran receptakuluma je rahlo klobučevinasta, ob robu gladka in prehaja proti betu v močna, zaokrožena, bolj ali manj razvejana rebra (slika 2). Gladki del je rumenkasto sivkasto rjavkast. Po barvi je najbližje barvi Methuen 503 ali po Sšguyu barvi št. 133 in št. 337. V Švici je barva obravnavanega dela trosnjaka po Séguyu enaka barvi št. 249 ali pa št. 193. Preostali del trebušne strani receptakuluma in bet sta belkasta, do bela.

Pri nekaterih trosnjakih je zelo opazno nasprotje barv med gladkim rumenkasto sivkasto rjavkastim delom in belkastim do belim rebrastim delom receptakuluma in beta (slika 2). Če stisnemo rebrasti del receptakuluma in bet, postaneta rjavkasta.

Bet je navadno enostaven, toda zaradi zraščenosti posameznih trosnjakov zelo sestavljen, valjast; proti vrhu se razširi in preide v receptakulum (slika 2). Bet je bel, klobučevinast. Če bet prerežemo, je poln ali deloma votel ali pa ima celo več zaprtih votlinic. Beti so v naših pragozdovih visoki večinoma 2—5,5 cm, izjemoma do 9 cm, njihov premer pa je večinoma 2—3 cm izjemoma 4 cm. V švicarskih ekoloških razmerah merijo beti 2—6×0,8—2,5 cm. Pri svežih trosnjakih je meso vodeno, več kot tri milimetre debelo in belkasto. Ko so gobe še mlade, dišijo prijetno po užitnih gobah, toda izrazitega vonja nima.

Apotecij je razplodno telo z dobro razvito trosovnico, ki se oblikuje na površini; sestavljajo jo askusi in parafize. Apotecij je v mladosti skoraj okrogel, nato se plitvo ulekne in končno precej usloči. Askusi merijo v naših klimatskih razmerah 350—400×20—22 μ , v švicarskih pa 375—415×17,5—22 μ . So valjasti, operkulatni, kar pomeni, da se odpirajo s pokrovčkom. Vsak askus vsebuje 8 askospor, ki so v njem razporejene druga ob drugi poševno v eni vrsti (slika 5). Na jod (J) ne reagirajo. Askospore so pakrožne, brezbarvne in prosojne, včasih pa vretenaste. Zanje je značilna mrežasta skulptura. Večina askospor ima v sredini veliko oljno kapljico (slika 5). Nekatere vsebujejo poleg osrednje kapljice na obeh koncih še eno ali dve oljni kapljici, ki sta mnogo manjši kot tista v sredini. Priložnostno opazimo, da vsebujejo askospore samo eno ali samo dve mali oljni kapljici. Oljnih kapljic skoraj ne opazimo v Melzerjevem reagentu. Ugotovili smo tudi mnogo iznakaženih askospor. Askospore *Discina parma* v pragozdu Gorjanci pod Trdinovim vrhom so velike (brez merjenja ornamentike) (27) 30—33

(37) × 12—14 (16) μ, v Švici pa 26—28,2 (29,5) × (12,7) 13—14,5 (15,4) μ. Mrežasta ornamentika je cianofilna, na vozliščih pogosto malo odcbeljena in se na obih koncih podaljša v eno ali več bodic, ki so ravne ali pa malo zakrivljene. Bodice so dolge 3,5—4,5 μ, izjemoma do 5 μ; v Švici so te bodice dolge prav tako do 4,5 μ. Na scanning elektronski mikroskopski sliki vidimo odlično askospore z mrežasto ornamentiko in s štrlečimi bodicami (slika 6). Parafize so 4,5—6 μ široke, v Švici pa 4—6 μ, nitaste, septirane in se proti vrhu kajasto razširijo. Vrhnji člen je širok 9—10 μ, V Švici 6,5—11 μ in vsebuje rumeno rjavkasta zrna.

Prvo najdišče — Švica

V Švici je našel *Discina parma* mikolog J. Breitenbach prvič aprila 1970 in nato zopet 27. aprila 1972 ter 19. maja 1972 v kantonu Obwaldnu pri Grafenortu v logu, ki ga poraščajo brest, leska in smreka, na nadmorski višini 570 m. Glive *Discina parma* so rasle iz tal ob dnu starejšega, a ne vedno istega jesenovega debla. Potem ko se je zrušil trhel jesen, so opazili, da se l. 1977 trosnjaki razvijajo tudi na razkrajajočem jesenovem deblu. Glive se pojavljajo posamezno ali pa so različno zraščene. Podrast sestavljajo: mnogocvetni salamonov pečat (*Polygonatum multiflorum*), podlesna vetrnica (*Anemone nemorosa*), robidnica (*Rubus fruticosus*), visoki jeglič (*Primula elatior*), trpežni golšec (*Mercurialis perennis*), puhastolistno kosteničevje (*Lonicera xylosteum*), svib (*Cornus sanguinea*), brogovita (*Viburnum opulus*), lisasta mrtva kopriva (*Lamium maculatum*). Med temi zeljni rastejo še šaši (*Carex spp.*) in mah (*Mnium hornum*). *Discina parma* raste na humoznih tleh, ki so jim primešani razkrojeni ostanki lesa. Njihova spremljevalka je jelenova ščitovka (*Pluteus atricapillus* [Secr.] Sing). Talna podlaga najdišča *Discina parma* so aluvialni nanosi, ki jih je na koncu prekrilo gradivo interglacialnega gorskega plazua. Geološko podlago sestavljajo kredni apnenci. Ph vrednost tal je 6,6.

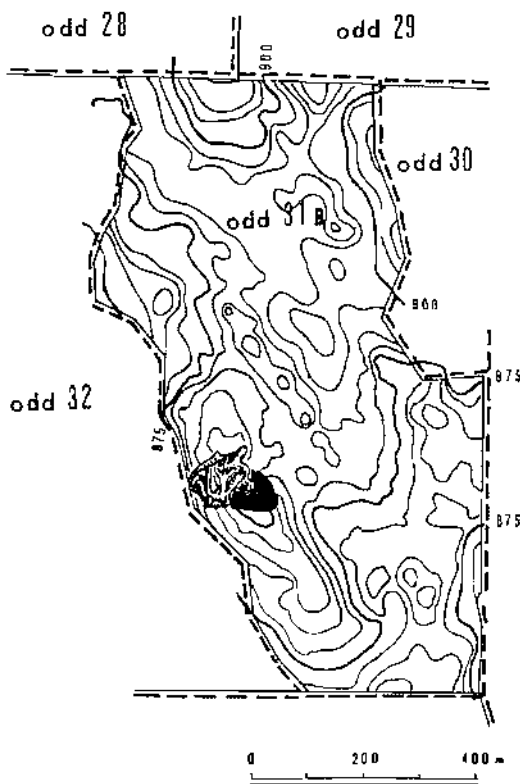
Drugo najdišče — Rajhenavski Rog

Glivo *Discina parma* smo našli pri nas prvič 20. maja 1976 v pragozdu Rajhenavski Rog, na nadmorski višini 895 m. To območje upravlja TOZD gozdarstvo Rog, ki spada h gozdnemu gospodarstvu Kočevje. Pragozd leži v 31. oddelku gozdnega revirja Rog in obsega 51,14 ha površine. Razprostira se na valoviti kraški planoti z blagimi nagibi, različnimi legami in s precej globokimi vrtačami, na nadmorski višini 855—915 m (slika 8). Geografska širina pragozda je 45° 40' 30", geografska dolžina 15° 01' 00". Matično kamnino sestavljajo beli do temno sivi spodnjekredni apnenci, na katerih so se razvila rjava pokarbonatna tla. Tu se razvija mešan sestoj jelke in bukve, toda ponekod močno prevladuje jelka. Poredko in posamezno je primešan gorski javor, zelo poredko pa gorski brest in lipa. V grmovnem sloju nastopata poleg jelke in bukve dostikrat gorski javor, zelo poredko pa gorski brest. Po ohranjenosti in sestavi vegetacije je to eden izmed naših najlepših jelovo-bukovih pragozdov.

Lega našega prvega najdišča *Discina parma* je jugozahod, nagib 15°, nadm. višina 895 m. Svet je tu precej skalovit, na skalah se razvija bodeča podlesnica (*Polystichum aculeatum*). Na tem najdišču sta zastopani le dve drevesni vrsti, in sicer jelka in bukev. V grmovnem sloju so zastopani: lovrorolistni volčin (*Daphne laureola*), kranjska krhlika (*Rhamnus fallax*), puhastolistno kosteničevje (*Lonicera xylosteum*) in navadni volčin (*Daphne mezereum*). Najznačilnejša rastlinska vrsta v zeliščnem sloju je torilnica (*Omphalodes verna*). V zeliščni etaži so med drugimi

PRAGOZD RAJHENAVSKI ROG

Z NAJDIŠČEM GLIVE *DISCINA PARMA*

Sl. 7. Risal J. Grzin

še: trilistna penuša (*Cardamine trifolia*), zajčja deteljica (*Oxalis acetosella*) in deveterolistna konopnica (*Dentaria enneaphyllos*). Združbe je opredelil dr. M. Piškernik. Geološko podlago sestavljajo beli do temno sivi spodnjekredni apnenci. Tla so humozna, rjava, pokarbonatna.

20. maja 1976 smo našli na opisanem rastišču tri mlade trosnjake, ki še niso imeli trosov v askusih, bili so še sterilni. Toda po zunanjih makroskopskih znamenjih so prav taki kot trosnjaki *Discina parma* iz pragozda Gorjanci pod Trdi-

novim vrhom, ki smo jih določili tudi po zrelih askosporah. Kakšni so mladi trosnjaki *Discina parma*, kaže 3. slika. Ker je iz literature znano (Breitenbach, Maas G. 1973), da dozorevajo trosi več kot tri tedne, smo se l. 1977 napotili v Rajhenavski Rog še 10. junija, zato da bi tedaj dobili trosnjake z zrelemi trosi v askusih. Toda na žalost nismo našli niti ene gobe.

V pragozdu Rajhenavski Rog se je razvijal 20. 5. 1976 en trosnjak *Discina parma* na zrušenem, razkrajajočem se bukovem deblu, druga dva trosnjaka pa sta bila zraščena in sta se razvijala na odpadli, razpadajoči bukovi skorji. Na jelovih odpadlih vejah, na zrušenih ali pa še stoječih, toda suhih jelovih deblih in debelnih štrcljih je nismo našli, čeprav nastopa tu rastlinska združba *Abieto-Galietum odorati*, kjer prevladuje po številni zastopanosti jelka, bukev pa ji je podrejena količinsko. Na zrušenem, razkrajajočem se bukovem deblu, na katerem se je razvijala *Discina parma*, rastejo še tele gobe: luskavka (*Polyporus squamosus* [Huds. ex Fr.] Fr.), *Peziza varia* (Heđv.) Fr., *Mycena renati* Quel., proti trebušni strani zrušenega bukovega debla pa še sploščena pološčenska (*Ganoderma applanatum* [Pers. ex Wallr.] Pat.) in majska luknjičarka (*Polyporus ciliatus* f. *lepideus* [Fr.] Kreisel). Pod razpadajočim bukovim lubjem se razrašča po deblu rizomorfno podgobje prave štorovke ali panjice (*Armillariella mellea* [Vahl ex Fr.] P. Karsten). V neposredni bližini zrušenega bukovega debla je strela udarila v jelko in jo močno razklala. Na še ohranjenem deblu se razvijajo trosnjaki obrobljenke (*Fomitopsis pinicola* [Swartz ex Fr.] P. Karsten). V neposredni okolici zrušenega bukovega debla se razrašča v iglicah še rastočih jelk, posebno v iglicah spodnjih vej, zajedavska gliva *Cytospora pinastri* Fries.

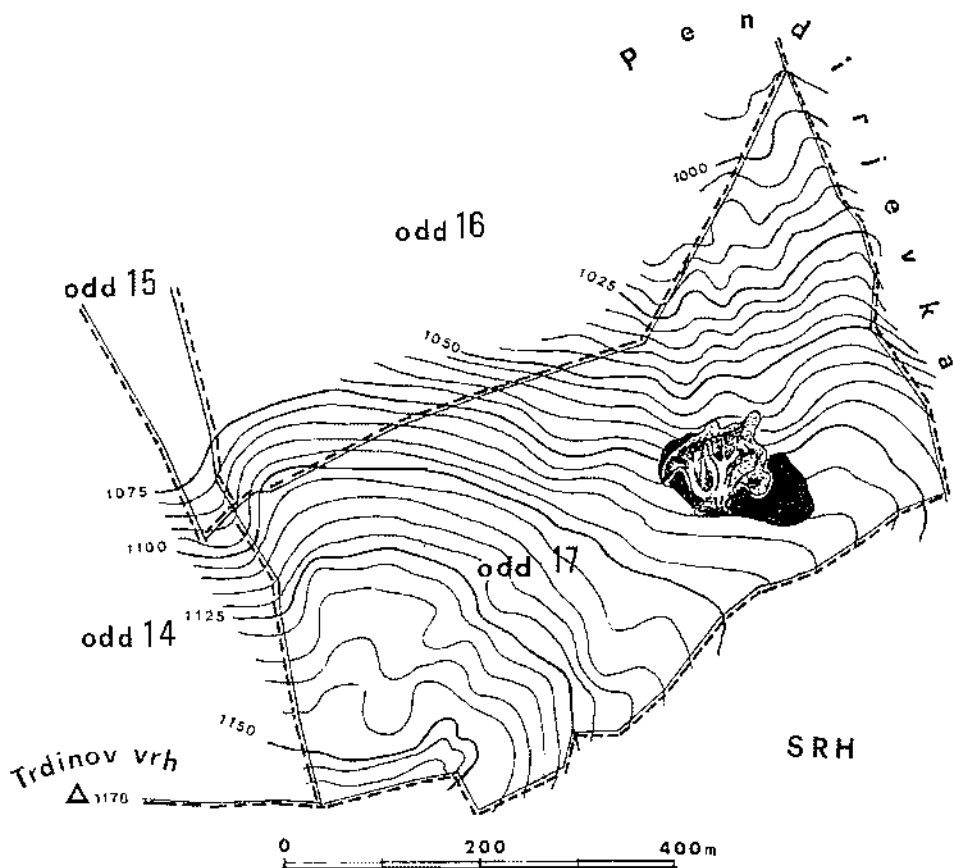
Tretje najdišče — Gorjanci pod Trdinovim vrhom

Drugo najdišče v Sloveniji in Jugoslaviji ter tretje v Evropi in na svetu je za *Discina parma* edinstveni pragozd na Gorjancih pod Trdinovim vrhom. Pragozd leži na nadmorski višini 995—1160 m (slika 8). Upravlja ga TOZD gozdarstvo Novo mesto. Zajema severna, severovzhodna in severozahodna pobočja. Tu so kraški pojavi slabo razviti. Teren je položen in zmerno razgiban, toda ponekod nagnjen celo do 30°. Pragozd obsega 23,16 ha površine v 17. oddelku revirja Gorjanci. Geografska širina pragozda je 45° 45' 45'', geografska dolžina pa 15° 19' 55''. Geološko podlago sestavljata zgornjekredni plastnat svetlo rjav apnenec in zgornjetriadni siv plastnat do neplastnat dolomit, na katerih so se razvile rendzine in rjava pokarbonatna tla. Pragozd oblikuje pretežno čist bukove sestoje, ki ima raznodobno stopničasto strukturo. Prevladujoči bukvi so posamič prirešani kot drevo gorski javor (*Acer pseudoplatanus*), zlasti v zgornjem delu pragozda, iva (*Salix caprea*) in ostrolistni javor (*Acer platanoides*) pa zelo poredko predvsem v spodnjem delu. Ostrolistni javor se pojavi zelo poredkoma prav tako kot gorski javor tudi kot grm in mladica. Črni bezeg (*Sambucus nigra*) je redek in včasih nastopa kot drevo.

Glivo *Discina parma* smo našli v tem pragozdu prvič 9. 6. 1976, drugič pa leto dni kasneje 9. 6. 1977. Trosnjaki so se razvijali obakrat na istem kraju. Teren, kjer smo jih našli, je pobočje z nagibom 25° in s severozahodno lego. Nadmorska višina kraja je 1080 m. Na površini so številni apnenčasti kamenčki. Geološko

PRAGDZD GORJANCI POD TRDINOVIM VRHOM

Z NAJDIŠČEM GLIVE *DISCINA PARMA*

Sl. 8. Risal J. Grzin

podlago sestavlja zgornjekredni plastnat svetlo rjav apnenec, na katerem so se razvila humozna, pokarbonatna tla.

Na tem kraju sta dve zrušeni bukovi debli. Nad njima je v krošnjah vrzel, velika 15×2 m. Ob deblih (spodaj) rastejo 4 m visoke, mlade bukve, ki so popolnoma sklenjene. Njihove krošnje so plitve in redke, veje pa razkročene. Pod zrušenima debloma se razvijata veliki nadlišček (*Circaea lutetiana*) in navadna nedotika (*Impatiens noli-tangere*). 9. 6. 1976 smo našli le 5 trosnjakov *Discina parma*. Razvijali so se samo na razkrajajoči bukovi skorji, ki je odpadla z zrušenih debel. Letos ob istem času, 9. 6. 1977, smo jih našli na istem kraju kar 16. Enajst se jih je razvijalo na površini zrušenega, precej razkrojenega debla, pet pa

na trohneči bukovi veji, ki izvira iz zrušenega debla in še ni odpadla. Trosnjaki se oblikujejo posamič, nekaj je tudi zraščeni. Večina jih uspeva na lubju, nekaj pa tudi neposredno na lesu pod razkrojenim lubjem. Gliva *Discina parma* je torej lignikolna gniloživka. Tistega dne (9. 6.) so bili l. 1976 in l. 1977 trosnjaki *Discina parma* popolnoma razviti in askospore v askusih zrele. Na tem drugem slovenskem in jugoslovanskem najdišču glive *Discina parma* sestavlja v pragozdu tipa *Fago-Isopyretum thalictroidis* drevesni sloj samo bukev (*Fagus silvatica*). V grmovnem sloju je gost bukov mlaj in skromen pomladek gorskega javora, dalje številno planinsko kosteničevje (*Lonicera alpigena*) in redko puhastolistno kosteničevje (*Lonicera xylostemum*). Zeliščni sloj sestavljajo tele višje rastline: pegasti kačnik (*Arum maculatum*), veliki nadlišček (*Circaea lutetiana*), deveterolistna konopnica (*Dentaria enneaphyllos*), brstična konopnica (*Dentaria bulbifera*), navadna glistovnica (*Dryopteris filix-mas*), prehlajenka (*Galium odoratum*), vretenčasti salomonov počat (*Polygonatum verticillatum*), srhkostebelna robida (*Rubus hirtus*) in navadna nedotika (*Impatiens noli-tangere*).

Raziskave z dne 9. 6. 1976 so pokazale, da se razvijajo na najdišču, kjer uspeva *Discina parma*, še telc glivc: na rastoči, zeleni, toda ranjeni bukvi se oblikujejo v rani debla trosnjaki luskavke (*Polyporus squamosus* [Huds. ex Fr.] Fr.). Na zrušenih bukovih deblih rastejo trosnjaki prave kresilne gobe (*Fomes fomentarius* [L. ex Fr.] Kickx). V rani bukovega debelnega štrclja se v neposredni bližini bohoti nagubana čeladarka (*Mycena galericulata* [Scop. ex Fr.] S. F. Gray). Podstojno, posušeno drobno bukovo debelce je načela gniloživka *Diatrype disciformis*. V zakopanih bukovih vejicah se razvija česnovka (*Marasmius alliaceus* [Jacq. ex Fr.] Fr.). 9. 6. 1977 se na istem zrušenem, trohnečem bukovem deblu kot *Discina parma* razvijajo tudi trosnjaki prave kresilne gobe (*Fomes fomentarius* [L. ex Fr.] Kickx), pod lubjem pa rizomorfno podgobje panjice ali mraznice (*Armillariella mellea* [Vahl ex Fr.] P. Karsten). V razkrajajoči bukovi veji se oblikujejo poleg *Discina parma* krvobetna čeladarka (*Mycena haematopoda* [Pers. ex Fr.] Kummer), pod lubjem pa rizomorfno podgobje prave štorovke (*Armillariella mellea* [Vahl ex Fr.] P. Karsten). Na drugem zrušenem bukovem deblu smo ugotovili trosnjake sluzave korenovke (*Oudemansieta mucida* [Schrad. ex Fr.] v. Hoehnel), ki se razvijajo posamezno. Česnovka (*Marasmius alliaceus* [Jacq. ex Fr.] Fr.) uspeva posamič na odpadlem bukovem listju in na odpadli bukovi veji. Na drugi odpadli bukovi veji se v šopu razvija *Mycena renati* Qué! Na tleh, ob zrušenem bukovem deblu rastejo v šopih sljudnaste črnilovke (tintnice) (*Coprinus micaceus* [Bull. ex Fr.] Fr.). V rani bukovega debelnega štrclja je izoblikovala svoje trosnjake, enako kot l. 1976, nagubana čeladarka (*Mycena galericulata* [Scop. ex Fr.] S. F. Gray). Na bukovi kladji so se razvili v šopih trosnjaki *Mycena renati* Qué! in črna krogličarka (*Ustulina deusta* [Fr.] Petrak).

Povzetek

Glivo *Discina parma* je odkril prvi mikolog J. Breitenbach aprila 1970 v Švici, v kantonu Obwaldnu pri Grafenortu. Kot novo vrsto jo je določil in opisal mikolog dr. R. A. Maas Geesteranus iz Leidena (Nizozemska). Oba pa sta objavila študijo o *Discina parma* (1973). Tudi drugič je glivo našel J. Breitenbach in sicer aprila

in maja 1972 v logu jesena, bresta, leske in smreke na nadmorski višini 570 m. Do tedaj je gliva rasla vedno v tleh, ki so bila bogata z lesnimi odpadki, ob dnu dveh jesenovih debel. Pozneje se je eno izmed razkrojenih debel zrušilo in leta 1977 so se razvili trosnjaki *Discina parma* tudi na tem jesenovem deblu.

V Sloveniji smo našli glivo samo v pragozdovih, in sicer prvič 20. maja 1976 v Rajhenavskem Rogu, na nadmorski višini 895 m in 9. 6. 1976 v pragozdu Gorjanci pod Trdinovim vrhom, na nadmorski višini 1080 m. Drugič smo ugotovili glivo v pragozdu Gorjanci 9. 6. 1977. V obeh pragozdovih so se razvijali trosnjaki na odpadli trohneči bukovi skorji, na zrušenih in že precej strohnelih bukovih deblih in veji, ki še ni odpadla z zruščenega debla. *Discina parma* je torej lignikolna gniloživka. V prvem pragozdu uspeva gliva v vegetacijskem tipu *Abieto-Galietum odorati*, v drugem pragozdu (Gorjanci) pa v rastlinski združbi *Fago-Isopyretum thalictroidis*. Geološko podlago sestavljajo v obeh pragozdovih kredni apnenci, v Gorjancih pa še zgornjetriadni dolomit. Na krednih apnencih in zgornjetriadnem dolomitu so se razvila rjava pokarbonatna tla, v pragozdu Gorjanci pa poleg teh še rendzine. V slovenskih klimatskih razmerah se razvija gliva samo na bukvi, na jesenu je nismo našli. Oba pragozdova sta v Sloveniji in Jugoslaviji prvo in drugo najdišče glive *Discina parma* ter drugo in tretje v Evropi in na svetu. J. Breitenbach in R. Maas Geesteranus (1973) navajata, da potrebujejo askospore precej časa, da dozore.

Trosnjaki, ki jih je nabral J. Breitenbach 27. 4. 1972, so bili še popolnoma sterilni, le malo jih je imelo po 23 dneh — 19. 5. 1972 zrele trose. V Rajhenavskem Rogu dne 20. 5. 1976, na nadmorski višini 895 m, v askusih še ni bilo sledu o askosporah; bili so še sterilni. Askospore v vseh trosnjakih pa so bile zrele že 9. 6. 1976. Tako je bilo tudi naslednje leto, 9. 6. 1977, v pragozdu Gorjanci pod Trdinovim vrhom, na nadmorski višini 1080 m. Menimo, da se začno pri nas razvijati askospore v askusih pozneje kot v Švici zato, ker je v naših krajih nadmorska višina skoraj dvakrat višja (570 in 1080 m), dozore pa prej, ker se razprostirajo Gorjanci bolj južno kot Grafenort v kantonu Obwaldnu.

Trosnjaki *Discina parma* iz pragozda Gorjanci pod Trdinovim vrhom (1080 m) se razlikujejo od tistih iz Švice predvsem po velikosti (premeru) receptakuluma, višini in širini betov ter po dolžini askospor. Receptakulumi imajo v Švici premer 7—10,5 cm, v pragozdu Gorjanci pa 6,5 do 14,5 cm. Ti so v izjemnih primerih kar za 4 cm večji. Beti merijo v Švici 2—6 × 0,8—2,5 cm, v Gorjancih pa 2—9 × 2—4 cm. Pri nas so torej v izjemnih primerih za 3 cm višji in za 1,5 cm širši. Prav tako so v pragozdu Gorjanci v askusih daljše askospore kot v Švici. V Švici merijo askospore 26—28,2 (29,5) × (12,7) 13—14,5 (15,4) μ , v pragozdu Gorjanci pa (27) 30—33 (37) × 12—14 (16) μ . Iz obravnavanega je razvidno, da so pri nas največje askospore kar za 7,5 μ daljše. To si razlagamo tako, da smo mi merili že popolnoma razvite trosnjake in popolnoma zrele askospore. Askospore iz kantona Obwaldna pa so bile ob meritvah zrele samo v nekaj trosnjakih. Raziskali smo tudi, da ima v pragozdu Gorjanci množica zrelih askospor samo eno srednjo oljno kapljico, askospore iz Švice pa imajo večinoma po tri oljne kapljice — eno veliko v sredini in po eno manjšo na vsakem koncu askospore. Opazili smo celo, da imajo askospore v istem askusu različno število oljnih kapljic, in sicer od 1 do 3. Breitenbach in Maas G. 1973 tega ne navajata.

DER ZWEITE UND DRITTE FUNDORT DES PILZES *DISCINA PARMA* IN DER WELT: RAJHENAVSKI ROG UND GORJANCI IN SLOWENIEN

Zusammenfassung

Die Pilz *Discina parma* wurde zum erstenmal vom Mykologen J. Breitenbach in April 1970 im schweizerischen Kanton Obwalden bei Grafenort entdeckt. Die Bestimmung und Beschreibung als eine neue Art führte der niederländische Mykologe R. A. Maas Geesteranus aus Leiden durch. Beide veröffentlichten über *Discina parma* 1973 eine Studie. Zum zweitenmal fand J. Breitenbach diesen Pilz im April und Mai 1972 in einem Auwald mit Esche, Ulme, Fichte und Hasel in einer Meereshöhe von 570 m. Zuerst wurde der Pilz immer in einem an Holzabfällen reichen Boden an der Basis von zwei Eschenstämmen gefunden. Später stürzte einer von den morschen Stämmen und 1977 entwickelten sich die Fruchtkörper der *Discina parma* auch an diesem gefallenem Stamm.

In Slowenien fanden wir diesen Pilz nur in Urwäldern, und zwar zum erstenmal am 20. Mai 1976 im Rajhenavski Rog in einer Meereshöhe von 895 m und am 9. Juni 1976 im Urwald in den Gorjanci in einer Meereshöhe von 1080 m. Im letzterwähnten Urwald wurde der Pilz am 9. Juni 1977 erneut gefunden. In den beiden Urwäldern entwickelten sich die Fruchtkörper an abgefallener und moderner Buchenrinde, an gestürzten und moderigen Buchenstämmen und einem Aste, welcher noch nicht abgefallen war. *Discina parma* ist also ein lignikoler Saprophyt. Im ersterwähnten Urwald gedeiht der Pilz in Vegetationstyp *Abieto-Galietum odorati*, im zweiterwähnten im *Fago-Isopyretum thalictroidis*. Die geologische Unterlage bilden in beiden Fällen Kreidekalke, in den Gorjanci auch Dolomit der oberen Trias, worauf braune Karbonatböden entwickelt sind, in den Gorjanci auch die Rendsina.

In den klimatischen Verhältnissen Sloweniens entwickelt sich der Pilz nur an Buche. Die beiden Urwälder stellen den ersten und zweiten Fundort der *Discina parma* in Slowenien und Jugoslawien dar und gleichzeitig den zweiten und dritten Fundort in Europa und in der Welt. J. Breitenbach und R. A. Maas Geesteranus (1973) führen an, dass die Askosporen zur Reifung eine längere Zeit benötigen. Die von J. Breitenbach am 27. 4. 1972 gesammelten Fruchtkörper waren noch vollkommen steril, während am 19. 5. 1972 (nach 23 Tagen) nur in wenigen Fruchtkörpern reife Sporen gefunden wurden. Im Rajhenavski Rog gab es am 20. 5. 1976 noch keine Spur von Askosporen, hingegen waren die Askosporen in allen Fruchtkörpern am 9. 6. 1976 sowie am 9. 6. 1977 in den Gorjanci in der Meereshöhe von 1080 m schon reif. Wir sind daher der Meinung, dass in unserem Lande die Entwicklung der Askosporen später beginnt als in der Schweiz, da die Meereshöhe fast doppelt so gross ist, deren Reife tritt jedoch wegen der südlicheren geographischen Lage früher ein.

Die Fruchtkörper der *Discina parma* aus dem Urwald in den Gorjanci unterscheiden sich von jenen aus der Schweiz vor allem in der Grösse (dem Durchmesser) des Rezeptakulums, der Höhe und Dicke der Stiele und der Länge der Askosporen. Die Rezeptakula haben in der Schweiz eine Länge von 7—10,5 cm, in den Gorjanci 6,5—14,5 cm. Sie sind also in Ausnahmefällen um ganze 4 cm breiter. Die Stiele messen in der Schweiz 2—6×0,8—2,5 cm, in den Gorjanci 2—9×2—4 cm, sind also in Slowenien in Ausnahmefällen um 3 cm länger und um 1,5 cm dicker. Ebenfalls sind die Askosporen länger. In der Schweiz messen sie 26—28,2 (29,5)×(12,7) 13—14,5 (15,4) μ in den Gorjanci (27) 30—33 (37)×12—14 (16) μ . Daraus ist zu ersehen, dass die grössten Askosporen in Slowenien um 7,5 μ länger sind. Das wäre so zu erklären, dass bei unseren Messungen die Fruchtkörper und Askosporen schon vollkommen reif waren, während die Askosporen im schweizerischen Fall nur in einigen Fruchtkörpern ausreifen. Wir stellten auch fest, dass eine Menge von reifen Askosporen aus den Gorjanci nur einen zentralen Öltropfen besitzt, während die Askosporen aus der Schweiz meist je drei Öltropfen haben, und zwar einen grossen in der Mitte und je einen kleineren an den Enden. Wir bemerkten auch, dass die Askosporen in demselben Askus eine verschiedene Anzahl von Öltropfen besitzen, und zwar 1—3. Breitenbach und Maas G. (1973) machen keine diesbezügliche Bemerkung.

Literatura:

- Benedix, E. H.: Art und Gatungsgrenzen bei höheren Discomyceten. III. Kulturpfl. 17, 253—284, 1969.
Breitenbach, J. & Maas Geesteranus, R. A.: Eine neue *Discina* aus der Schweiz. Mycology, Proceedings, Series S, 76, No. 1, 1973.
Dennis, R. W. G.: British Ascomycetes. Lehre, 1968.

Kornerup, A. & Wanscher, J. H.: Methuen Handbook of Colour. Methuen & Co Ltd. London, 1967.

Moser, M.: Ascomyceten. Band II a, Stuttgart, 1963.

Osnovna geološka karta SFRJ. Novo mesto. Merilo 1:100.000. Izdana leta 1975.

Peterlin, S.: Inventar najpomembnejše naravne dediščine Slovenije. Ljubljana, 1976, str. 548—549 in 686—687.

Piskernik, M.: Gozdna vegetacija Slovenije v okviru evropskih gozdov. Ljubljana, 1977 (razprava za RRS).

Puncer, I. in Zupančič, M.: Prašuma Rajhenavski Rog na Kočevskem. Južnoevropske prašume i visokoplaninska flora i vegetacija istočno alpsko-dinarskog prostora. Akademija nauka i umjetnosti BiH. Posebna izdanja. Knjiga 15, odjel. prir. i mat. nauka, knj. 4, Sarajevo, 1970, str. 91—102.

Séguy, E.: Code universale des couleurs. Paris, 1936.

Šivic, A.: O starih gozdih na Dolenjskem. Šumarski list, Zagreb, št. 11, 1924

Wartenberger, A.: Systematik der niederen Pflanzen. Stuttgart, 1972.

Wraber, M.: O gozdnogospodarskem in kulturno-znanstvenem pomenu pragozdnih rezervatov. Biološki vestnik, I., str. 38—66, Ljubljana, 1952.

Wraber, M.: Naši pragozdni rezervati. Proteus, št. 29, Ljubljana, 1967, str. 243—246.

Wraber, M.: Topografski, ekološki in sociološki podatki o slovenskih pragozdovih. Južnoevropske prašume i visokoplaninska flora i vegetacija istočno alpskodinarskog prostora. Akademija nauka i umjetnosti BiH. Posebna izdanja knj. 15, odjelenje prir. i mat. nauka, knj. 4, Sarajevo, 1970.

KLEPET

TI PA NE BOŠ DOLGO
PREDOBRO IZGLEDAŠ.

VIKTOR PLEHELJ LJUBLJANA

- Stoj, kje imaš pa plombo?
- Šestica, levo zgoraj, prosim!

Ne morem verjeti, da sem spet na vrsti. Z novoletnim pismom namreč. Čas zares neverjetno hitro beži. Ali ga bomo sploh kdaj lahko ujeli?

Če opustimo nostalglična razmišljanja o staranju in o lepih mladih letih, nam slej ko prej ostane samo še vesnica, da je le delo tisto, ki osrečuje in ki ga vedno znova izpostavljamo naši presoji, bodisi javno, ali osebno, intimno. Tako pogosto pa tudi kritično zategadelj, ker je delo naša obveza, toda tudi (in predvsem!) naše bogastvo. Ob tako pomembnih časovnih prelomnicah kot je Novo leto, smo običajno malce sentimentalnejši, do bližnjih zmernejši, do otrok darežljivejši, do žena nežnejši, do sodelavcev strpnější, do samega sebe pa sploh brez odnosa — zato sprašujem najprej samega sebe, potem pa tudi Vas dragi bralci, ali je ta trenutek primeren, da se resno pogovarjamo o delu v zadnjih dvanajstih mesecih, o obvezah in nalogah, izpolnjenih in neizpolnjenih; skratka ali naj obračunamo. Kdaj pa kdaj se moramo »ozreti nazaj«. Bilanca je bilanca in narediti jo moramo. TOZD se »izpoveduje« SDK, možje doma — vsak po svoje. Seveda nimam najmanjše pravice vtikati se, če ste svoje obveznosti do vaših bližnjih in še koga izpolnili.

Nekje pa se kljub vsemu srečujemo, kot gozdarji in kot ljudje. Kje neki drugod kot pri Gozdarskem vestniku. Srečujemo se kot pisci in kot bralci, včasih v eni, drugič v drugi vlogi. Kot dobri naročniki pa se srečujemo tudi pri banalnem, vsakodnevnem vprašanju, kako zagotoviti denar, da bo naš posinovljenec brez težav shodil, hodil in tudi normalno napredoval. Govorim seveda o Gozdarskem vestniku, ki je imel v preteklih letih poštene težave, komaj se je pobral. Ni bilo pravega gradiva za njegovo rast, tudi denarja ni bilo! Spominjali se boste dramatičnih pozivov v GV na občnih zborih ZIT GL — plačajte naročnino, da boste omogočili izid naslednje številke. Uredniški odbor in jaz smo poskušali vse, da bi angažirali pisce za aktualne gozdarske probleme, ni jih bilo. Rečem Vam, zelo hudi časi.

Čeprav je bilo zares hudo pa imamo danes, ko je že vse hudo pozabljeno, čudovito spoznanje, da so v tistih časih skoraj vsi bralci GV pomagali. Odmevi na naše klice pomoči finančne narave so bili čudoviti, nepozabni.

Tudi novi pisci so se začeli pojavljati. Sveže moči, sveže misli, ideje — zmagala je korajža. Danes sem prepričan, da je veliko

gozdarjev, ki znajo pa tudi hočejo pisati, da pa jim resnično še vedno manjka poguma. Tem moram sporočiti, da bralci želijo ravno takšno čtivo, saj je le-to navadno operativno zanimivo ter strokovno in organizacijsko aktualno. Tega pa naši reviji še vedno zelo manjka.

Tako lahko ocenjujemo, da smo našo skupno nalogo — financiranje Gozdarskega vestnika — ki pa ni bila naloga samo minulega leta, temveč traja že nekaj let in bo še trajala, uspešno izvrševali. Pred dvema letoma smo s takojšnjim plačilom naročnine izrekli Gozdarskemu vestniku zaupnico in potrdili, da ga rabimo. Takšen poziv je bil izhod v sili, ni bilo druge poti. Danes pa prek delegatov v skupščini samoupravne interesne skupnosti iščemo pot za trajno ureditev financiranja Gozdarskega vestnika.

Pred letom ali dvema sem Vas prepričeval, da se odrecite kakšni kavici s smetano — za toliko smo GV podražili. Tokrat Vas vabim jaz na kavo s smetano, seveda na Vaš račun. Uredniški svet je namreč že novembra sklenil, da ostane cena reviji leta 1978 ista kot v letu 1977, čeprav bodo stroški tiskanja v letošnjem letu porasli za okroglih 12 starih milijonov.

Da ne bo izgledalo, kot da se neprestano vrtimo le okoli denarja, moramo spregovoriti tudi o vsebinski problematiki revije. Vsebinsko smo na moč zasukali. Rekli smo: naj bo tudi Gozdarski vestnik simbol svobodne izmenjave dela: izobraževanje + praksa + znanost (abecedni red). Vaše veliko zanimanje in odzivi potrjujejo, da je ideja te izmenjave zelo zanimiva, aktualna in potrebna. Zato jo bomo gojili in razvijali še naprej.

Namesto voščil in pozdravov prek logov in dobrav, samo pri-srčna hvala za vse, kar smo skupaj storili in kar še bomo.

Vaš

Organizacija evidenc v gozdnogospodarskih organizacijah

Poslovne dogodke so že od nekdaj evidentirali. Sprva so bile evidence skromne, saj je bilo tudi poslovanje enostavnejše od današnjega. Z uvajanjem strojev se je evidenca povečevala. Poleg stroškov za osebne dohodke in nabavo materiala je bilo treba voditi amortizacijo in vse ostale stroške za stroje. S širjenjem proizvodnje je bilo zaposlenih vedno več delavcev in nabavljenih vedno več strojev. Evidence so postajale čedalje obscžnejše in njih število je hitro naraščalo. En delavec tega dela ni mogel več opravljati. V ta namen je bilo treba zaposliti najmanj še enega. Parkinson navaja, da se v takem primeru najččšče zaposlita še dva nova delavca, ker želi že prej zaposleni in tega dela večji delavec postati vodja. Četudi je bil v pomoč dodeljen le en sam delavec, je oni, ki je že dlje opravljal to delo, postal neformalni vodja in je delo sprejemal ter dodeljeval »podrejenemu«. Zato je porabil nekaj delovnega časa. Po določenem času se je obseg dela spet povečal, zaposlovanje novih delavcev se je nadaljevalo in kmalu ni bilo človeka, ki bi točno vedel, kaj kdo dela. Vse to je pripeljalo tako daleč, da so bile iste evidence v malo spremenjeni obliki podvojene in žc zbrani podatki ponovno zbirani ter po svoje urejani. Ker pa je bil vsak evidentičar »nezmotljiv«, so se pri primerjavah za stotinke razlik začele ponovne kontrole in zatrijevanja, čeprav so bile te razlike za poslovanje popolnoma nepomembne. Tudi evidence, ki niso bile več uporabne, so še vedno vodili, usklajevali in kontrolirali.

Kljub hitremu naraščanju evidenc so stare opustili le v primeru, ko je delavec odšel v pokoj ali iz kakega drugega vzroka zapustil delovno organizacijo. Nastalo je nekaj podobnega kot s predmetom starega profesorja na univerzi: ko je umrl ali odšel, tudi predmeta ni bilo več.

Vsa administracija, evidence in evidentiranje je postalo zelo zapleteno, nepregledno in zato dokaj nerazumljivo. Novi tehnologiji dodajamo namreč nepremično in zapleteno evidenco.

Zaradi lažjega računanja in urejanja evidenc so pričeli uporabljati najrazličnejše pripomočke: od namiznih računalnih strojkov, knjigovodskih strojev, prek računalnikov, vse do velikih računalnikov.

Danes večina gozdarskih organizacij v Sloveniji uporablja veliki računalnik. Ali bo veliki računalnik zapletene evidence rešil ali pa jih bo še bolj zamotal? Vse je odvisno od ljudi, ki mu strežejo in pripravljajo podatke, kajti ne smemo pozabiti, da je računalnik le pripomoček za obdelavo podatkov in vodenje evidenc.

Kdaj računalnik evidence še bolj zamota? Takrat, kadar iste evidence večkrat vodimo ročno, potem pa še z računalnikom. Pri primerjavah je nepomembne stotinke treba uskladiti tudi z evidenco računalnika. Seveda moramo ugotoviti, katera evidenca je popolnoma točna, zakaj je prišlo do razlike. V takem primeru nehoti začneta tekrovati ročno in računalniško vodenje evidence. Če isti človek vodi ročno evidenco in pripravlja podatke za računalnik, kar je pri uvajanju nove obdelave pogosto, najprej uredi ročno evidenco in šele preostali čas pripravlja podatke za računalnik.

Zato so podatki za računalnik slabo pripravljeni in niso pravočasno zbrani. Ko je obdelava pripravljena za računalniško tehniko, jo je treba vpeljati v poslovanje brez tako imenovanega vzporednega ročnega vodenja.

Prav gotovo nikjer ne nabavijo računalnika zato, da bi jim povzročil še večjo zmedo, pač pa zato, da bi z njim vpeljali red v poslovanje in tako pravočasno dobili kvalitetne informacije. Računalnik je treba uporabljati premišljeno in smiselno. To pa ni odvisno le od programerjev, ampak od vseh, ki podatke pripravljajo in uporabljajo informacije.

Z računalnikom zmedo in nered v poslovanju kaj hitro odpravimo, če so izpolnjeni naslednji pogoji:

- pravilno sestavljeni programi,
- dobro pripravljene podatki,
- evidenca sme biti vodena samo z računalnikom,
- vse informacije v izhodnih tabelah morajo biti koristne.

Programi so pravilno sestavljeni, takrat kadar programer točno ve, zakaj bo rezultate uporabnik rabil. Za pravilno oblikovanje mora poznati njih pomen. Predvsem pa mora uporabnik sam preučiti kaj rabi, da ne zahteva potem stalnih sprememb.

Programi morajo biti preizkušeni, preden prenehamo z ročnim vodenjem evidenc.

Ker ročne evidence ne bo, bo delavcem, ki podatke pripravljajo, ostalo več časa za kontroliranje. Podatki bodo dobro in pravočasno pripravljene ter rezultati točni. Pri računalniški obdelavi podatke prekontrolira še sam računalnik po navodilih programa; s tem običajno ni mogoče odkriti vseh napak, zato se zgodi, da napačni podatek pokvari vse rezultate v izhodnih tabelah. Pri ročni obdelavi napako lahko odkrijemo pri sami obdelavi in jo do končnih rezultatov že uskladimo. Tega pri računalniški obdelavi ni, zato je tako zelo pomembna pravilnost vhodnih podatkov.

Vse informacije v izhodnih tabelah morajo biti koristne. Zato naj bi tisti, ki obdelave dobro pozna in zanje odgovarja, tabele uredil in o tem informiral ostale sodelavce.

Pri reševanju poslovnih, operativnih ali tehničnih problemov pa sodelujejo le ožje skupine strokovnjakov in to skoraj zanesljivo brez tistega, ki skrbi za obdelavo podatkov — ročno ali računalniško. Pogosto se zgodi, da je sprejet sklep za izdelavo najrazličnejših analiz, za katere je treba podatke še posebej pripraviti, čeprav so morda zbrane že v kateri od sorodnih evidenc. Vsekakor pa takšna skupina ne pomisli na smiselno uporabo obstoječih informacij, podatkov.

Cilj je, da bi nekoč vse evidence vodili z računalnikom. Zato je ročno vodenih evidenc vedno manj.

Elektronsko obdelavo poslovnih podatkov mnogokrat podražujejo dvojne ali večkratne evidence. Različne službe v delovni organizaciji si nekoordinirano izmišljajo vsaka zase posebne evidence o istih ali približno istih dogodkih.

Če je računalnik sredstvo za urejanje, hranjenje in obdelavo podatkov v koristne informacije, potem so podatki surovina, informacije pa rezultat vložene dela — proizvod, za katerega moramo tisti, ki se z računalništvom ukvarjamo, poskrbeti, da se bo dobro »plasiral« in da se bo njegova vrednost izkazala pri

uspešnem poslovanju in vodenju organizacije. Zato naj bi evidence urejale službe za računalniško obdelavo podatkov. *Z urejanjem evidenc z enega mesta bo dvojnost odpadla, evidence bodo tehnično povezane med seboj in čas za doseg informacij bo kratek, poleg tega pa bo vsak podatek le enkrat prebran v računalnik in uporabljen za vse namene.*

Službe za računalništvo naj bi okrepili in jim dodelili še nalogo organizacije poslovanja s sodelovanjem uporabniških služb, da ne bo njihova naloga le pretvarjanje smiselnih in morda nesmiselnih zahtev v računalniški jezik, ampak smiselno vključevanje računalnika v poslovanje.

Jože Skrumavec, dipl. inž. gozd.

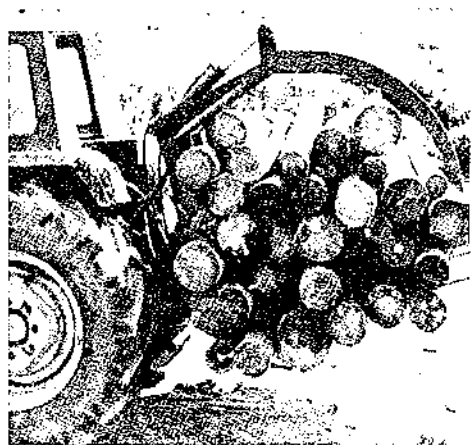
UDK 634.0.307(047) »1977«

Novosti letošnje gozdne mehanizacije

Ni jih veliko, vsaj tistih ne, ki smo jih srečevali na raznih »demonstracijah« ali pa na razstavah oziroma sejmi. Pa lepo po vrsti. Začnimo s

Plastično drčco

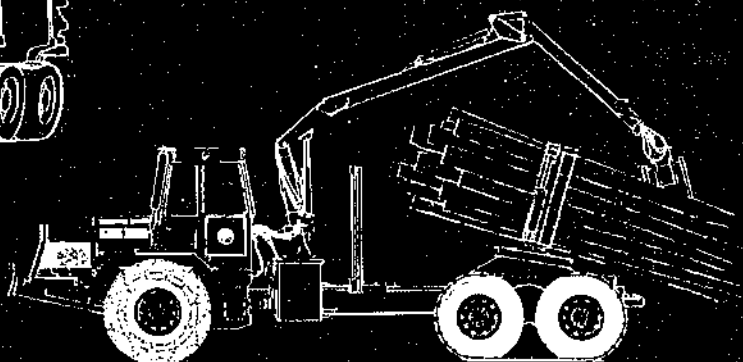
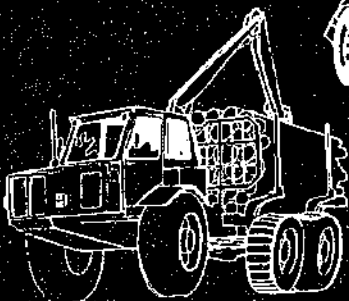
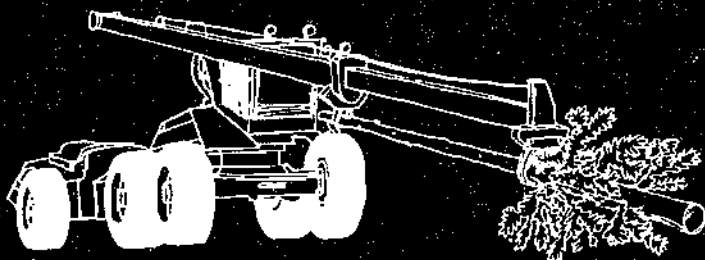
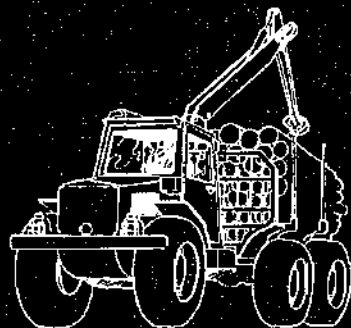
(»Long-Line«). Ta je v strokovnih krogih znana že nekaj let, uporabljajo pa jo največ v Avstriji, kjer je tudi nastala. Namenjena je spravilu lesa iz redčenj ali boljše: celuloznega lesa, drv, zlasti oblic. Naprava je praktična in čuva sestoj

Levo: Sl. 1. »Zavorni volk«

Zgoraj: Sl. 2. Klešče za kratek les

Današnji „gospodarji“ v evropskih gozdovih

pred poškodbami. Les drči po plastiki že pri majhnem nagibu, hitrost pa zavisi tudi od dolžine drče. Tako npr. doseže oblica pri 140 m dolgi drči in nagibu 30‰, hitrost 13 m/sek.

To napravo smo v letošnjem letu videli tudi pri nas in sicer na področju ŠIP Ivangrada v Črni gori, kjer jo je prikazalo zastopstvo neke avstrijske firme v organizaciji »jug. svetodavnog centra za šumarstvo«. Zanimivost na tej drči je bila »zavora« za les, ki drvi s preveliko hitrostjo. To je bila enostavna gumijasta plošča, položena in pripeta na drčo ter obtežena z oblicami. Les zadeva ob to oviro in tako zmanjša hitrost.

Avtorji te drče so poskrbeli še za izboljšano zavoro, imenovali so jo »zavorni volk«. Ta je sestavljena iz zavorne mrežaste lupine preko katere je položena obtežena plastika v obliki jezika, ki je pritrjena na drčo. Ko les zadeva ob njo zmanjša hitrost (odvisno od obtežke), (sl. 1).

Zvedeli smo, da se pri nas zanima za izdelavo teh drč Jugoplastika iz Splita.

Klešče za kratk les

Zanimivost, čeprav nič posebnega. Take ali podobne reči smo že videli. Posebnost tega traktorskega priključka je samo ta, da zložen metrski ali dvometrski les zgrabi tako, da traktor spodnje ravne vilice ritensko porine pod les in s hidravličnim zgornjim delom zagrabi kopico lesa. Težava nastopi pri priključitvi klešč na hidravliko. Klešče tehtajo 220 kg, kraki so dolgi 130 cm, zajomajo pa naenkrat lahko 1,6 m³ lesa (sl. 2).

Sankalna plošča

Po zamisli in konstrukciji nič novega, saj take plošče pri nas, zlasti na Gorenjskem uporabljamo že dolga leta, že od tedaj, ko smo les spravljali še s konji. Novost je le v materialu. Te sankalne plošče, ki jih je izdelal Georg Buchegger iz Radstadta v Avstriji so lahke in narejene iz umetne snovi! Uporabljajo se pri spravilu drobnejšega okroglega lesa z vitli ali »konji« pa tudi s trakorji. Vlečna vrvi služi obenem tudi za pritrditev tovora in je speljana skozi odprtino na prednji strani sankalne plošče (sl. 3).

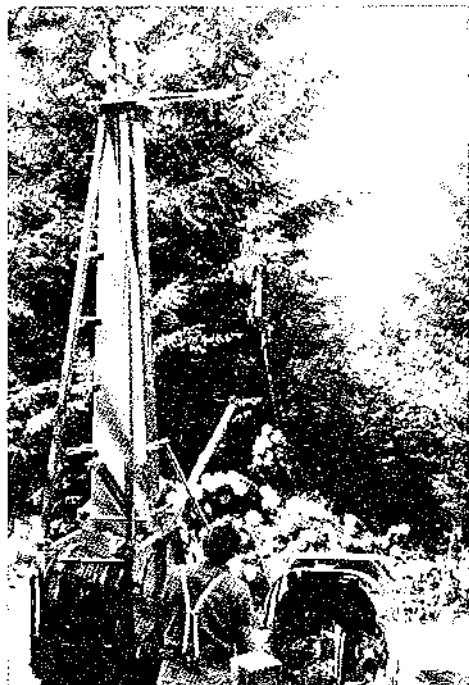
Mini Urus

Znani proizvajalec žičnih žerjavov Hinteregger iz Beljaka je v letošnjem letu pomanjšal svoj znani Urus, za katerega se kupci najbrže niso prerivali, v mali ali Mini-Urus z upanjem, da bo naletel na boljši odziv, kot njegov starejši, večji in dražji brat. Najbrže se pri teh računih ni uštel, saj kaže nekatere dobre lastnosti, med katerimi ni na zadnjem mestu cena.

V svoji ponudbi navaja Hinteregger, da je Mini-Urus namenjen zlasti redčenjem in spravilu drobnejšega lesa. Poganja ga lahko traktor ali pa ima svoj zračno hlajeni (VW) motor. Kot posebno prednost Mini-Urusa navaja, da je montaža in priprava za delo zelo enostavna, lahka in kratkotrajna ter da je njegovo visoko delovno zmogljivost težko v polni meri izkoristiti. Zahvaljujoč enostavni in ročni

Sl. 3. Sankalna plošča

Sl. 4. Mini-Urus

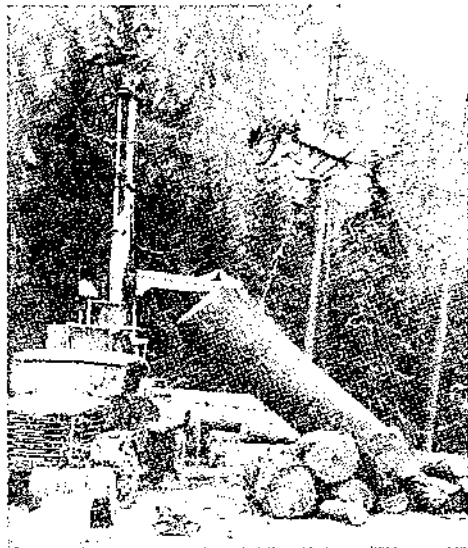
uporabi je tudi šolanje ekipe treh delavcev, ki strežejo Mini-Urusu enostavno in kratko. Po vrednosti pa je skoraj za $\frac{2}{3}$ cenejši od velikega Urusa (okoli 500.000 din) (sl. 4).

Gravimat

Novi Gravimat — Hintereggerjev žični voziček, ki je bil prvokrat prikazan na celovškem velesojmu, ima posebno novost, ki ga uvršča med najboljše na tem področju. To je hidromehanično časovno stikalo za poljubno zaustavljanje vozička. Zaradi tega ni več potrebna določena vozna pot, da se voziček zaustavi, kot pri dosedanjih rešitvah. Ta voziček se lahko, zahvaljujoč časovnemu stikalu zaustavi v poljubni smeri in v določenem času oziroma na določenem mestu, kot smo ga programirali (sl. 5).

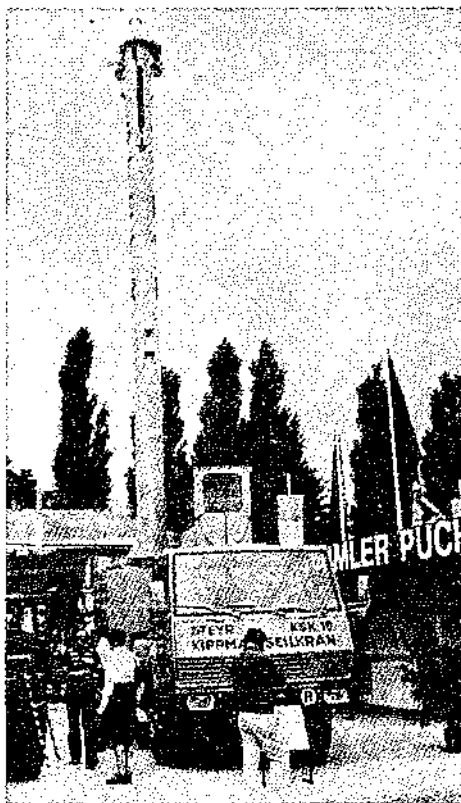
Steyerjev žični žerjav

Steyer-Daimler-Puch-AG se je tudi lotilo izdelave žičnih žerjavov za spravilo lesa v strmih gozdnih predelih! Poleg toliko drugih podjetij v sami Avstriji! Človek se nehote sprašuje, ali je to področje res tako komercialno zanimivo? Pri nas gotovo ni, saj ta način spravila lesa nazaduje celo tam, kjer bi bilo umestno uporabljati žične žerjave. Zlasti pa ne vzdrži ekonomske primerjave z drugimi praviimi sredstvi (traktorji), kar smo lahko nazorno ugotovili na letošnjem seminarju na Lokvah. SIP Šempeter v Savinjski dolini je izdeloval 3 BV vitla celo brez konkurence — pa je obupal nad nami, gozdarji!

Zgoraj: Sl. 5. Žični voziček »Gravinat«

Desno: Sl. 6. Steyerjev žični žerjav

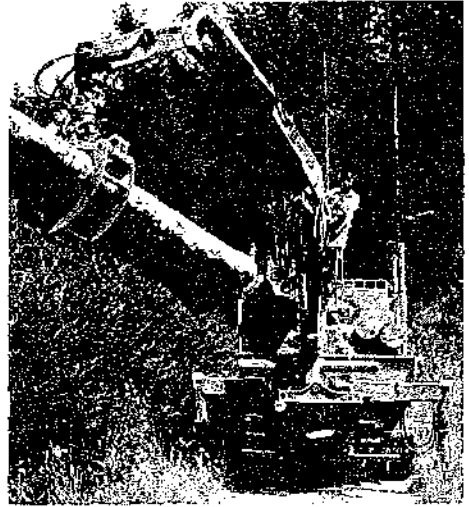
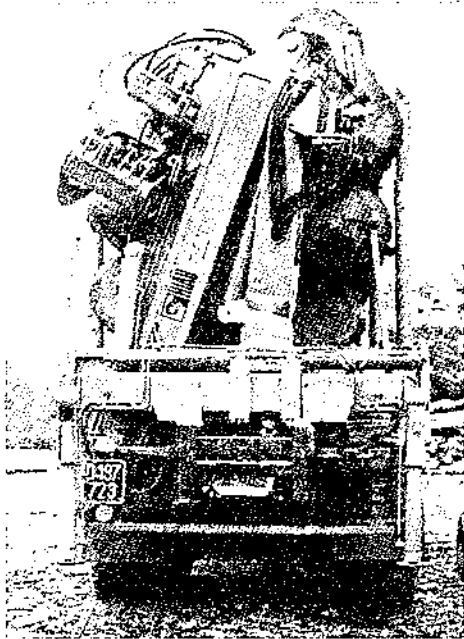
Steyerjev samohodni žični žerjav ima 5 bobenskih vitel in 16 m (na željo tudi 20 m) visok stolp, vse skupaj pa je montirano na tovornjaku Steyer 1290 ali 1490.

Tovornjakov motor poganja vitla (180 do 320 KM) lahko pa imajo poseben, lasten motor. Na 3 bobnih so navite: vlečna, povratna in nosilna vrv, ki so napeljane prek stolpa. Razen teli sta še 2 pomožna bobna za montažo žerjava. Moderne, tekoče zavore omogočajo mehko in dinamično napenjanje vrvi, pogon vitel pa je tako lahkoten, da omogoča z »lebdečo nosilno vrvjo« natančen prenos tovora tik nad talno površino.

Upravljanje žerjava je pnevmatično iz kabine. Stolp lahko postavimo tudi poševno do 5° stranskega ter ± 10° vzdolžnega nagiba kamiona. Pri transportu položimo s pomočjo hidravlike stolp v vodoravni položaj, tako da celotna dolžina z vozilom vred ne presega 14 m.

Celotna naprava, tako zadržujejo, se da v zelo kratkem času postaviti in usposobiti za delo, tako da se jo splača uporabljati tudi pri majhnih sečnjah (?). Montaža traja približno 1/2 ure, demontaža pa nekaj minut, če celotno napravo predstavljamo za nekaj metrov na nov položaj.

V poročilu seveda ne manjka zagotovil, kako se ta naprava izplača, kako znižuje pravilne stroške itd. Celotno napravo in njeno funkcionalnost smo si lahko ogledali tudi pri nas v Zavidovičih, ko so sredi oktobra prikazali delovanje žerjava na samem delovišču (sl. 6).

Levo: Sl. 7. HIAB — FOCO 900
Zgoraj: Sl. 8. FISKARS F 700 Z nakladač

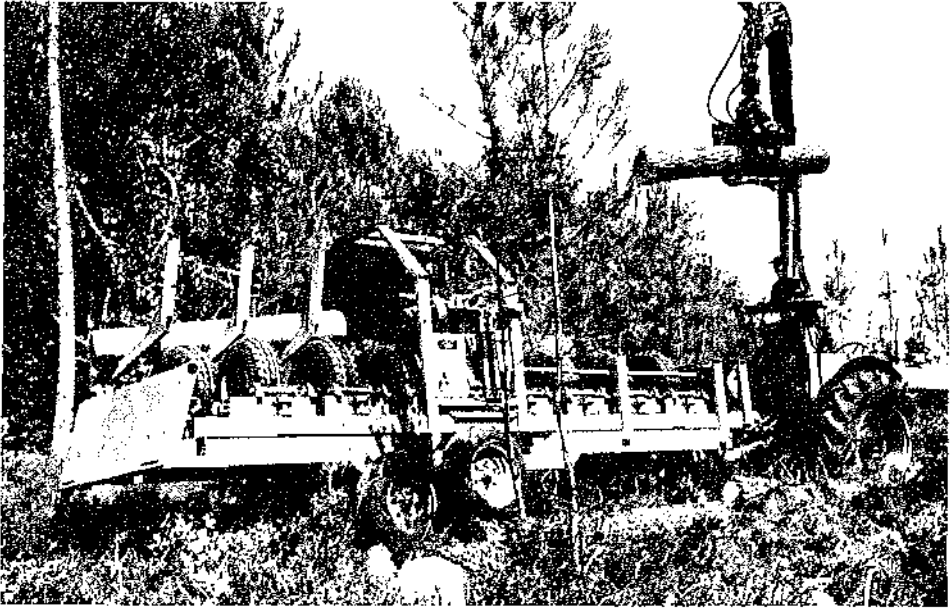
Nakladalne naprave

Nimamo namena podrobneje in natančneje pisariti o novih ali novejših nakladalnih napravah in nakladalnikih, saj jih je toliko, da jim je že težko slediti. Na celovškem velesejmu sta se ponašala HIAB-FOCO 900 od Bergerja iz Schwanenstadta (maks. dolžina ročice 7,3 m), (sl. 7) ter finski FISKARS F 700 Z s podobnimi lastnostmi kot Jonsereds Super Z (sl. 8). Kmalu bo težko slediti tudi že domačim nakladalnim napravam, saj imamo že 5 tovarn, ki jih izdelujejo, po naši praksi pa se jih še najmanj toliko ukvarja z načrti in idejami za proizvodnjo.

G. M. T. strojna naprava za lupljenje

Med vsemi, že znanimi strojnimi napravami za lupljenje je na letošnjem celovškem velesejmu vzbudila največ zanimanja francoska naprava G. M. T. Lambres-les-Douai iz mesta Douai v severni Franciji. To napravo uporabljajo v Franciji že dalj časa v borovih sestojih jugozahodne Francije. Naprava je izdelana v dveh verzijah: stacionarni in mobilni. Tehnologija dela s to napravo je zelo enostavna in se lahko ekonomično uporablja tudi na majhnih in srednje velikih obratih oziroma sečiščih v gozdu.

Posebnost in značilnost te lupilne garniture je v tem, da opravljajo pomik in vrtenje hloda oziroma debla nizkotlačna gumijasta kolesa. Ta kolesa se hidravlično naravnajo pod določenim kotom, da vrtijo in pomikajo hlood z določeno brzino. Gumijasta kolesa sama nimajo pogona, temveč ležijo s svojo težo in težo debla na centralnem pogonskem valju. Lupljenje opravlja skobelna glava, ki pa nima nožev, temveč kladivca s katerimi odstranjuje lubje. Odpadkov skorajda

Sl. 9. G. M. T. Mobilna strojna naprava za lupljenje

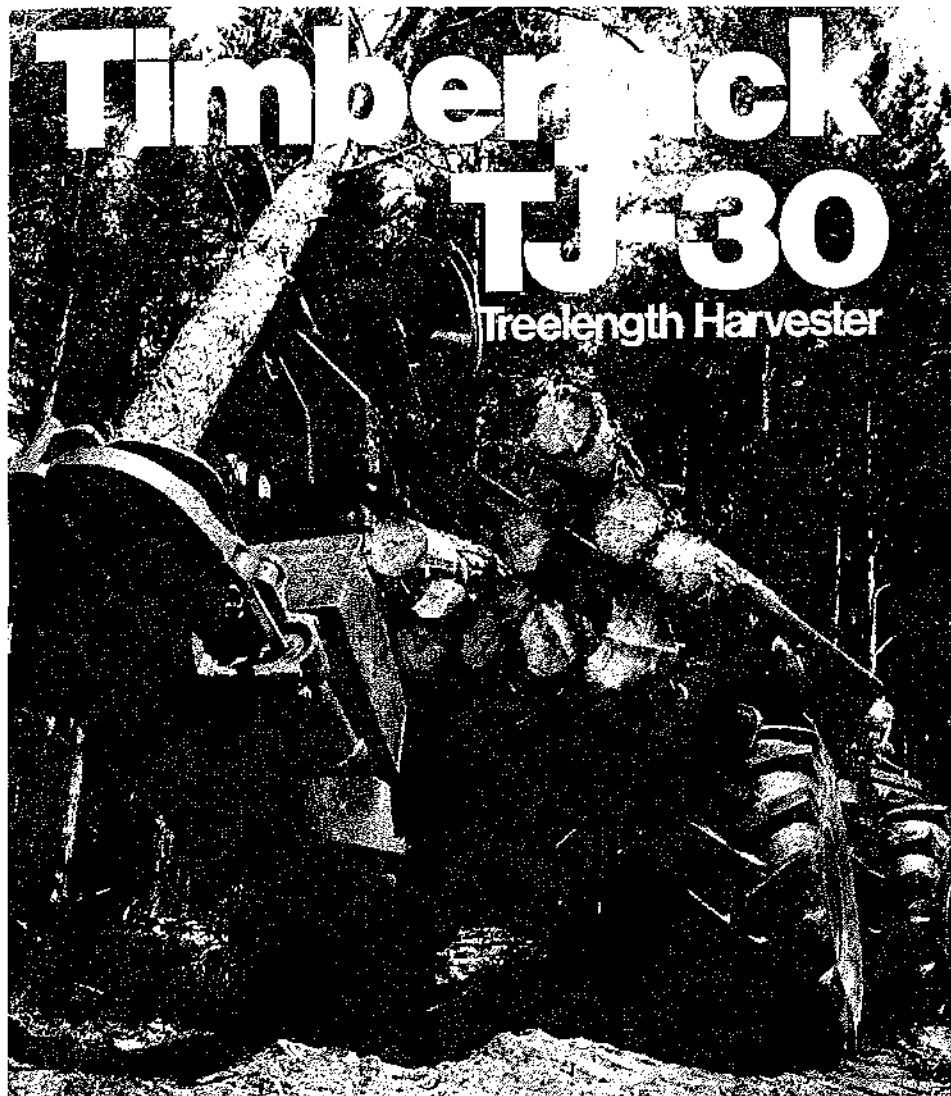
ni. Udarjanje kladiva povzroča pnevmatski pritisk iz cilindra. Ta se lahko regulira pač glede na vrsto lubja (lesa).

V Franciji uporabljajo te naprave že četrto leto, največ v borovih in bukovih sestojih. Uporabne pa so tudi za druge vrste lesa. Lupi lahko na deblih velikega debelinskega razpona, od premera 15 do 80 cm pri stacionarni napravi in od premera 10 do 65 cm pri mobilni napravi.

Zmogljivost te lupilne naprave je 9 m³/h pri premeru 20 cm, pri premeru 40 cm pa 18 m³/h. Pogonska moč za stacionarno napravo zadostuje 15 KW, za mobilno pa 50 KM (tudi za pogon nakladalne naprave). Z napravo — stacionarno ali mobilno — upravlja en sam delavec. V Avstriji ugotavljajo, da je naprava zaradi majhnih investicijskih in obratovalnih stroškov ter kvalitetnega lupljenja zelo zanimiva. Ravno tako pa je enostavno tudi samo vzdrževanje z majhnimi vzdrževalnimi stroški. Zastopstvo za te naprave v Avstriji je prevzel L. Rath, ki nam je znan s svojimi stroji za pogozdovanje (sl. 9).

Harvester — Timberjack TJ-30

Ni čisto nov stroj, saj je takih in podobnih že precej v svetu. Uvrščamo ga v to poročilo bolj zaradi tega, ker je bil razstavljen na celovškem velesejmu (Goess & Starhemberg) in je prvi tak stroj kupljen pri nas. Nabavilo ga je ŠIP Sremska Mitrovica za svojo žetev v topolovih plantažah. Tam smo ga tudi videli pri delu v dneh državnega sekaškega prvenstva. Ni mu kaj reči, če izločimo ekonomiko, katere pa, resnici na ljubo, ne poznamo. Osebnost ne morem razumeti, da mora, ob tako visoki stopnji mehaniziranega poseka in klešččenja, motožagar razžago-

Sl. 10. Timberjack TJ-30 Harvester

vati debla na metrske oziroma dvometrske dolžine, ker celulozna tovarna ne prevzema večjih dolžin. Pa še to: kako ga bomo krstili? Nekateri mu že pravijo »gozdarski kombajn« (sl. 10).

Za zaključek še nekaj o posebnosti letošnjega celovškega velesejma: Zagarija drobnega lesa!

Žaganje drobnega lesa je postala moda ali pa konjunktura oziroma oboje skupaj. Nič čudnega, da so temu pojavu prisluhnili proizvajalci opreme in na veliko pričeli izdelovati strojno opremo za žaganje drobne oblovine. Na celovškem velesejmu so namesto klasičnega žagarskega obrata postavili celotno linijo za ob-

delavo drobne oblovine, kajti klasičen način žaganja ni več ekonomičen. Sodobne naprave, sestojee iz rezkalnikov ali razumljiveje rečno »planšnitzlerjev«, podolžnih in prečnih transporterjev, centralnih naprav, krožnih žag itd., s katerimi upravlja en sam delavec, omogočijo obdelavo lesa s hitrostjo do 60 m/min., ali v poprečju 6 debel v minuti! Kako zapeljiva tehnologija in mašinerija! Tudi marsikateremu našemu gozdarju so se zasvetile oči. S »planšnitzlerji« smo se že itak okužili, ko smo se po nekajletnem presledku z vso zagnanostjo ponovno vrgli na »tramarijo«. Celulozni industriji pa smo hiteli zatrjevati: Veseli bodite, saj boste dobili veliko — ostankov!

Bolje, da ne razmišljam na glas.

Ciril Remic, dipl. inž. gozd.

POSKUŠAJMO SI ZAPOMNITI

Začetek novega gozda je:

pomlajevanje, gozd se omladi ali pomladi;
pomladiti, pomladitev in pomladek;
gozdno mladje, mládovje, mlad

Pomni! Podmladek je nepravilno!

IZZIV GOZDARSKI TERMINOLOŠKI KOMISIJI

Veliki moderni traktorji v gozdarstvu so že popolnoma udomačeni v naših gozdovih. Nekateri jih imenujejo vzgibniki, drugi pregibniki ali vzgibni traktorji oziroma pregibni traktorji.

Tudi nakladalne naprave na kamionih poznamo že zelo dolgo, ene so hidravlične, druge (starejše) vrvene. Zanje uporabljamo imela kot: nakladalnik, žerjav, nakladalna naprava, hiab in morda še kakšno.

Pojavili so se »procesorji«. Tudi zanje bo treba najti nekaj primernega.

KAKŠNO IME, TO JE VPRAŠANJE!

Gozd in široka javnost

Horst Stern, nemški publicist in častni doktor, je tudi pri nas poznano ime (glej Gozd. vest. 1977, št. 1, s. 44). Že večkrat se je zavzel za pravilnejše odnose med lovom in gozdarstvom, kar gotovo zahteva dovolj poguma. Tudi v tem svojem govoru obravnava problem gozd — divjad. Ugotavlja, da ima javnost vso pravico vedeti, kaj se z gozdom dogaja, ker je gozd odločilnega pomena za človeka vredno okolje. Celotna javnost naj bi se zavzela za razvoj zdravega, ekološko stabilnega gozda in za ureditev odnosov z lovstvom. Državljan zakonito uporablja državne gozdove in ima pravico o njih tudi soodločati. Žal pa je javnost o problemih gozda popolnoma nepoučena, pogreznjena v naivno »bamby mentaliteto« in ni zmožna biti pravi lastnik kulturnih dobrin gozda in divjadi. Gospodarski položaj gozdarstva je vedno težji, poleg tega je gozdarstvo podrejeno privatnim interesom lovstva in gozdarji zapadajo v malodušnost in oportunističnost. Sternov govor se sicer nanaša le na nemške razmere, je pa v njem dosti zanimivega tudi za nas. Vse bistvene misli in značilnosti Sternovega govora skušam podati čimbolj verno. Zato navajam tudi podnaslove, s katerimi je besedilo razdeljeno.

Poznavanje gozda pri poprečnem državljanu je enako ničli

To je mogoče ugotoviti brez demoskopskih anket. Škodljiva »bamby mentaliteta«, to je sentimentalno oboževanje srnjačkov in podobne prešteviline in degenerirane divjadi, naivne predstave o gozdu in gozdni idiliki, pomanjkanje vsakršnega znanja o gozdu in gozdarstvu — vse to kaže, da državljan ni zreli za solastnika kulturnih dobrin gozdov in divjadi. Ta nezrelost je voda na mlin tistih, ki imajo pri vsem tem svoje privatne interese in koristi in ki se predstavljajo celo kot zaščitniki gozdne narave.

Ali je naš gozd res tako zdrav?

Avtor navaja nekaj dokumentiranih podatkov o stanju nemškega gozda. Nemški gozd se je večinoma spremenil v enomerne monokulture. Od nekdanjih mešanih gozdov je ostalo bore malo. Zaradi tega nastopajo tudi velike katastrofe, kot npr. veliki vetrolomi pred nekaj leti, gozdni požari v lanskem letu. Od gozdov se za vsako ceno zahteva čisti donos, zato gre razvoj v smeri monokultur s čimvečjo mehaniziranostjo.

Ali imajo rdečkarji boljše zeleno stroko?

Tu avtor zelo pohvali stanje in naravnost slovenskih gozdov, katere mu je pri njegovem nedavnem obisku razkazal prof. Mlinšek. Zelo pohvalno navaja velik delež naravnega pomlajevanja (okoli 70 %, v Nemčiji 30 %). Navaja, da je golosek po zakonu prepovedan, da besede obhodnja v naših navodilih za gospodarjenje z gozdovi ni. Poudarja, da nam je glede gojenja gozdov vzor velekapitali-

stična Švica. Navaja izjavo züriškega profesorja Leibundguta, ko je odgovarjal na vprašanje, ali bi on hotel naložiti denar v nakup gozda. Priletni profesor je odgovoril, da bi kupil zrelo smrekovo monokulturo, če bi kupoval za sebe. Če bi kupoval za svoje otroke in vnuke, bi kupil le zdrav, mešan in raznodoben gozd.

Divjad ni edini grešni kozel

Če gre za usmeritev v bolj naravno gospodarjenje, slišimo izgovor: »Za to nimamo ljudi in denarja«. In v tem je začarani krog gozdarske revščine. Iz prekomernih posekov se financira gozdarska mehanizacija. Ta mehanizacija se uporablja le v najlepših in zrelih gozdovih, ostali gozdovi pa so zato radi zanemarjeni. Gozdarje muči razpetost med etičnimi dolžnostmi njihovega poklica in njihovim vsakdanjikom. Izhod najdemo v lovu, agresivnosti ali apatiji.

Uprava državnih gozdov ne zna navdušiti državljanov kot lastnikov gozda za njihove zakonite interese, za pomen gozda pri ohranitvi najnujnejših dobrin, kot je čista voda, zrak, prostor za oddih. Pri vsej preobilnosti informacij v današnjem času je gozd tiho in mirno obstal v dobi romantike. Na gozdnih učnih stezah izvemo nekaj o tem, kako se imenuje eno ali drugo drevo, da je treba varovati ptice, da gozd ni smetišče. Učne steze so speljane tako, da obiskovalec vidi le idiliko, ne seznanj se pa z resničnimi problemi gozdarstva.

Samo golosek pozna vsak

Če vprašamo kakšnega sprehajalca v gozdu, kaj ve o tako velikem kulturnem dosežku kot je načelo trajnosti, kaj ve o nepogrešljivih posrednih koristih gozda, o pragozdu, gospodarskem gozdu, o monokulturah in prebiralnem gozdu itd., najbrž ne bo nobenega pametnega odgovora. Ljudje poznajo le golosek, in sicer smatrajo gozd kot delo ljubelega boga, golosek pa kot delo gozdarjev.

Brdavsarsko o pragozdu

Mnogi gozdarji, posebno tisti na visokih položajih, ostro nasprotujejo idejam varstva narave v pragozdu. Pragozd naj bi bil kaotičen, človeku neprimeren in sovražen, v njem se ne moreš gibati, ne moreš ga doživeti, rekreacije željni ljudje ga odklanjajo itd. Seveda se ni treba bati, da bi vse gozdove začeli spreminjati v pragozdove. Le na majhnih površinah naj ostane pragozd kot študijski objekt, da bi gozdarji še lahko videli, kaj narava zmore. Prava blagodejnost za dušo in telo je namreč, če moremo stati pod večstoletnimi drevesnimi velikani. Izživljanje cenilcev lesne mase jih le oskrunja. V pragozdu človek spet začuti ljubezen do gozda. Kako revni so v primerjavi s pragozdom običajni in denaturirani gospodarski gozdovi.

Duhovna setev monokultur

Velike katastrofe, predvsem v severni Nemčiji in na Spodnjem Saškem, npr. strahoviti vetrolom l. 1972, gozdni požari l. 1976, v javnosti niso povzročili po-

sebnega vznemirjenja. Javnost je videla le, da je bilo polomljenih ali požganih toliko in toliko kubikov lesa, ki se sicer lepo spravlja v denar. Ni pa opazila, da je bil s tem uničen gozd z vsemi svojimi blagodejnimi vplivi. Vzklilo je duhovno seme monokultur.

Zurnalisti in pisarji

Avtor obravnava neprijazen odnos, ki ga imajo nekateri vodilni gozdarji do novinarjev, naravoslovcev, ekologov, do varstva narave. Ti gozdarji nočejo, da bi se jim ti ljudje vtikali v posel. Potem stokajo ob raznih katastrofah, kot so bili npr. omenjeni vetrolomi in požari, kažejo s prstom na nekaj bukev in hrastov, ki so jih te katastrofe tudi prizadele. Ne uvidijo pa, da so sami krivi za te katastrofe zaradi denaturiranja gozdov. Na prizadetih površinah se medtem snujejo nove monokulture in z gotovostjo lahko pričakujemo, da bo spet enkrat prišla nadnje sodba z viharjem in ognjem.

Z zgibnimi traktorji nad izgube

Gospodarski položaj gozdarstva postaja vedno težji. Vedno bolj so potrebni dobri odnosi z žurnalisti, ekologi, varstvom narave itd. Vedno bolj je potrebno razumevanje širše javnosti za težave in probleme gozdarstva. Sicer se gozdarstvo obnaša kot otrok, ki ima zelo revne naravne zmožnosti, pa se kljub temu skuša vključiti v brezobzirno splošno konkurenco. To pomeni vedno večje mehaniziranje gozdarstva. Traktorska kolca pogazijo nauke GAYERJA, MÖLLERJA, KÖSTLERJA, LEIBUNDGUTA in podobnih, gojenje gozdov postaja vedno bolj grobo. Papirniški lobby pritiska in hoče imeti lesne njive za celulozne drogove. Res se večina gozdarjev temu upira, toda stroji imajo svojo neizprosno logiko. Dokler ne bo na odločujočih položajih izumrla ideja o maksimiranju donosa gozdov, bomo imeli gozdove, ki bodo odgovarjali strojem, ne pa ljudem. Če se zdrava krajina ne da uvažati, je možno ljudi izvažati v tuje rekreacijske krajine.

Stroški socialnih in varovalnih funkcij gozda

Po strokovnih cenitvah so nemški gozdovi obremenjeni s stroški v korist celotne skupnosti v višini povprečno 50 DM na leto in na hektar. To so stroški varovalnih in socialnih funkcij gozda. Pomembnost teh funkcij v zakonodaji ni primerno opredeljena. Tako stroški teh funkcij padejo le v breme gozdarstva. Če bi le-to lahko beležilo te stroške tudi v svoji aktivi, bi bilo rešeno izgub.

Sicer bi ti stroški znašali za vso Zahodno Nemčijo 350 milijonov DM, to je ravno toliko, kolikor stane 6 modernih bojnih letal brez rezervnih delov. Zaradi nezgod popada z neba vsako leto ne vemo koliko takih letal. Ta vsota je hkrati ravno desetina vsote, namenjene za pomoč nerazvitim. Celo subvencioniranje premogovnikov zahteva štirikrat toliko denarja. Seveda nima avtor nič proti vsem tem izdatkom, toda iz teh podatkov je razvidno, kakšna je lestvica družbenih vrednot. Po teh prioritetah je gozdarstvo za celotno družbo čisto nepomembno.

Gozd nima svojega lobbyja

Kmetijci znajo dobro popularizirati svoj težavni položaj in zasluge, ki jih imajo pri negi kulturne krajine. Gozdarji, ki so za nego krajine najbolj poklicani, ne znajo svojega gozda postaviti kot politični problem. Mnogi politiki in še bolj gospodarstveniki, ki so obenem veliki lovci, se konec tedna pritožujejo zaradi izginevanja zdrave narave, med tednom pa okrepljeni od lovskih doživetij pomagajo pri tem izginevanju. Temu se menda reče pritisk stvarnosti. Krivda za politično malodušnost gozdarjev je morda tudi v bojazni, da bi gozdarjem vzeli žago iz rok in jih degradirali samo v neke vrste gozdne zdravnike po zgledu nekaterih nemških narodnih parkov. Seveda je ta bojazen nesmiselna.

Ponujena pomoč

Nemčija ima zelo dobre možnosti za uvoz lesa in trenutno ni prisiljena sekati svojih gozdov. Zato bi bilo zelo pametno preusmeriti gospodarjenje v vzgojo debelega lesa. S tem bi se približali naravni zgradbi gozdov, trajnost gospodarjenja pa bi veliko pridobila. Družbena pomoč, ki se bo enkrat gotovo pojavila, naj prepreči nadaljni razvoj v smeri popolne mehaniziranosti in denaturiranosti gozdov. Gozdarji se morajo povezati z ekologi, prirodoslovci, varstvom narave in tako ustvariti močen lobby, ki jih bo rešil beraške palice drobnega lesa. Sicer je o gozdu govora samo ob velikih katastrofah. Kako dobro znajo lovci popularizirati svoje zasluge in apelirati na darežljivost in mehkosrčnost prebivalstva! Avtor navaja primer, ko so v deželnem okraju Celle prosili za pomoč za gozd, uničen po katastrofah. Komaj kdo se je zmenil za to. Ko so lovci nabirali denar za krmljenje divjadi, so v nekaj tednih zbrali 85.000 DM.

Ministrskim poslom v spominsko knjigo

Avtor analizira nekaj primerov, ko je država za denar davkoplačevalcev nakupila večje gozdne površine od privatnih posestnikov. Ti posli bi bili še nekako v redu, če si bivši posestniki ne bi zadržali lovne pravice, in to še celo v varovalnih gozdovih. Tako navaja primer, ko je postavljanje ograje v varovalnem gozdu požrlo ogromne vsote denarja. Uspeh tega postopka so bile luknje v ograji in obzrtlo gozdno mladje. Ostro obsoja cele generacije ljudi, ki sedijo na mehkih stolčkih visokih položajev in ki odločajo tudi o gozdovih, so pa pri tem korumpirani od lovske strasti in od trofejarstva. V besedi se zavzemajo za mešan in ekološko stabilen gozd, toda v resnici temu nasprotujejo. Ti gozdarji na visokih položajih vidijo gozd le takrat, kadar pridejo na lov. Takrat nabodejo na svoje roge kot sovražnike divjadi tiste gozdarje, ki svojo gozdarsko dolžnost jemljejo resno. Za službeni položaj podrejenih gozdarjev ima to le slabe posledice.

Napačna kultura ograj

Avtor močno kritizira münchenskega profesorja gojenja gozdov J. N. Köstlerja, ki se je podredil interesom lovstva in priznal, da je gradnja kilometrskih ograj

»pameten izhod, iz sicer nerešljive dileme«. Če so škode v gozdu neznosne, potem je divjadi preveč. To je tudi mišljenje podpisnikov poziva o parkljasti divjadi iz junija 1974 (glej Gozd. Vest. 1975, s. 132). Zarjavele ograje, ki vsepovsod presekajo gozd, so znak duhovne podreditve gozda politični vsemogočnosti lova, ali pa celo kažejo na sodelovanje s to vsemogočnostjo. Avtor nato omenja afero, ki je že prodrla v javnost. Visoki gozdarski uradniki in njihovi gosti so si privoščili rejo jelcnov za svoj privatni lovski užitek, seveda na stroške gozda oziroma skupnosti. Pri tem so se elegantno izgovarjali, da je lov njihova službena dolžnost. Zaradi privilegijskega gospodarjenja in oportunitizma se predpisani odstrelji ne izvajajo že leta in leta. Visoki stroški za zaščito gozda se ne pišejo v breme lovstva, ampak se skrivajo pod zvenečimi gozdnogojitvenimi naslovi.

Sicer je vse te probleme treba predstaviti javnosti. Nepoučeno in v gozdne živalice zaljubljeno publiko je treba vprašati, ali je pogled na cncga od preštevilnih in degeneriranih srnjačkov res vreden ogromne škode. Javnost se mora zavedati, da tako napačno gospodarjenje povečuje njihova davčna bremena. Pomembno je, da njeno pozornost usmerimo na degenerativne posledice prevelike razmnožitve divjadi, na pozitivno selekcijsko vlogo zime, na vedno večje biološko siromašenje gozdov in izginjanje posameznih drevesnih vrst kot na posledico obžiranja mladja. Toda namesto tega imamo vsako leto poplavo sentimentalnih reportaž o krmljenju divjadi, kar koristi zdravju tujskega prometa, ne pa zdravju divjadi.

Profesorji kot priznavalci

Kljub pomislekom pripisuje avtor velik pomen cenitvi škod po divjadi, ki se v Nemčiji že začenja izvajati. Vidi tesno zvezo med to cenitvijo in med pozivom gozdarskih profesorjev o parkljasti divjadi iz junija 1974 (glej Gozd. vest. 1975, s. 132). Takrat se je zgodilo nekaj nezaslišanega. Profesorji so postali vredni besednega smisla svojega akademskega naslova, postali so priznavalci. Odkrito in javno, s postavljanjem tez so se zavzeli za gozd. Temu so sledile še nekatere akcije za ureditev razmerja gozd — divjad.

Na koncu pravi avtor, da bi bilo za njega najgloblje zadovoljstvo, če bi mogel s svojim dolgoletnim žurnalističnim prizadevanjem doprinesti delež k odpravljanju nasprotja med gozdom in lovom.

dr. Marjan Zupančič

Ob sončnem vzhodu

V pozni jeseni 1944 je postajalo na bazi 80 vse bolj razgibano in burno. Odseku za gozdarstvo in KUNJ so redno dotekala poročila inštruktorjev o gozdarskih in preskrbovalnih dejavnostih. Jesenska pogozdovanja so dokaj dobro potekala, zlasti v Beli krajini, ki je bila med vseni pokrajinami najbolj zavarovana. Ravno tako ugodna je bila preskrba z gradbenim lesom, ogljem in drvimi za vojsko in prebivalstvo. Bilo je tudi več predavanj o problemih našega gozdarstva. Inž. Klemenčič je pripravil še sestavek o zatiranju lubadarjev v smrekovih gozdovih, ki so se bili v vojnih letih marsikje zelo razmnožili in so hudo pustošili. Sestavek »Aktivizacija žene tudi v gozdarstvu« pa je navajal, kako bi mogle ženske nadomestiti moške v različnih gozdarskih preskrbovalnih poslih in katere konkretne naloge jih čakajo. V časniku »Partizanski dnevnik« je odsek za gozdarstvo pri PNOO za Slovensko primorje priobčil okrožnico »Vipavci in Kraševci, rešujte svoje borove nasade«. Ta odsek je poslal odseku za gozdarstvo pri predsedstvu SNOS obširno in temeljito »Poročilo o žagarskih obratih«. V zvezi s tem je naš odsek predsedstvu predlagal, da pokličejo na bazo 80 inž. Lojzeta Žumra, izvedenca za lesno industrijo. Predlog so sprejeli, vpoklic so izvršili, vendar vpoklicani prek Pokrajinskega odbora za Gorenjsko ni prispel na bazo pred koncem vojne.

Odseki, komisije in ustanove pri SNOS so po naročilu predsedstva pospešeno pripravljali študije, referate in programe za prevzem oblasti. O tem se je bilo treba temeljito posvetovati. V ta namen so tovariši iz predsedstva vedno češče prihajali na bazo 80 in obravnavali pereča tekoča vprašanja. Nekoč so prišli na posvet: Boris Kidrič, Edvard Kardelj in Boris Zihel. Imel sem priložnost z njimi reševati vprašanja o povojnem urejevanju razmerij na področju gozdarstva in lesarstva ob prehodu na socialistični način gospodarjenja z gozdovi.

Moje glavno vprašanje se je nanašalo na ravnanje z zasebnimi gozdovi: z veleposestvi in z malolastniškimi, pretežno kmečkimi gozdovi, ki jih je v Sloveniji nad $\frac{2}{3}$ gozdne površine. Nanj je Kardelj odgovoril takole: »Gozdovi veleposestev bodo domala vsi podržavljeni. Malo gozdno posest pa bomo privedli v socialistično gospodarstvo prek zadrug, zasnovanih na prostovoljni podlagi, nikakor pa ne s podržavljanjem.«

Na mojo pripombo, češ da bo takšno podružbljanje kmečkih gozdov dolgo trajalo, če ne bodo prej ugodno rešili zdravstvenega in starostnega zavarovanja kmečkih prebivalcev, kar sodi med najtežje probleme v našem kmečkem oziroma narodnem gospodarstvu, je odgovoril Kidrič:

»Takšno zdravstveno zavarovanje oz. starostno preskrbo bomo lahko uvedli šele potem, ko bo naša industrija v ta namen ustvarila potrebna ogromna finančna sredstva, kajti slaba kmečka proizvodnja jih sama ne bi zmogla. Ustrezno podružbljena bo tudi vsa lesna industrija; mali žagarski obrtni obrati pa ne bodo podružbljeni.«

Na podlagi te načelne odločitve je izdelal Ivan Klemenčič leta 1944 študijo »Gozdne zadruge«, Franjo Sevnik pa napisal sestavek »Okvirni načrt za gozdne zadruge«.¹

¹ Izvlečke iz teh dveh del sem priobčil v razpravi »Zadružništvo v gozdnem in lesnem gospodarstvu Slovenije« v Gozdarskem vestniku 1952 str. 141—154.

Uspehi na sremski fronti, pošiljanje vse večje zavezniške pomoči v orožju in opremi ter bombardiranje nacističnih središč v naši državi z zavezniškimi letali, ki so vzletala z oporišč v osvobojeni južni Italiji, umikanje sovražnih armad z Balkana prek Bosne in ob jadranski obali, kakor tudi razglasitev splošne mobilizacije pri nas (dne 25. 11. 1944) — vse to je povzročilo, da so naše vojaške sile naglo naraščale in naše brigade jeklenele za udarce v zagrizenih zadnjih osvobodilnih bojih. Ob novem letu 1945 je baza 80 priredila v Črnomlju slovesnost, ki je prekipevala od navdušenja nad uspehi protinacistov na vseh zavezniških frontah. Približal se je čas obračuna, ki ga je napovedil naš veliki pesnik-jasnovidec v svoji pesmi »Veš poet svoj dolg«?

Nacisti so še uživali, ker so se Slovenci med seboj zagrizeno borili. Dogajalo se je, da so v posameznih družinah bili nekateri člani v vrstah OF, drugi pa kot izdajalci med sodelavci nacistov.

V Beogradu je bila pri Nacionalnem komiteju osvoboditve Jugoslavije (NKOJ) izvršena nova organizacija Poverjeništvu za gozdove in rudnike. Na čelu poverjeništvu je stal *poverjenik*, ki je imel svojega *pomočnika* in svoj kabinet. Kot posvetovalni organ je bil ustanovljen svet delegatov federalnih enot, ki se je občasno sestajal pri poverjeniku.

Poverjeništvu se je delilo na:

splošni oddelček;

gozdarsko upravo, ki je imela: upravni gozdarski oddelček, kontrolni gozdarski oddelček;

rudarsko upravo, ki je imela: upravni rudarski oddelček in kontrolni rudarski oddelček.

Na čelu oddelkov so bili *načelniki*. Oddelki so se delili na odseke; na čelu odsekov so bili *šefi odsekov*. Odseki so se lahko delili na pododseke, ki so imeli svoje vodje — *referente*.

Poverjenik za gozdove in rudnike je bil polkovnik Sulejman Filipović, njegov pomočnik za gozdarsko upravo pa je postal inž. Miran Brinar. Z le-tem sem pisмено obravnaval pomembna organizacijska in kadrovska vprašanja na slovenski federalni enoti.

Našim razmeram opisana organizacijska oblika v glavnem ni ustrezala. Boljša se nam je zdela povezava med gozdovi in lesno industrijo (med gozdarstvom in lesarstvom). V odseku za gozdarstvo smo se končno odločili za predlog organizacije ministrstva za gozdove v federalni Sloveniji po koncu vojne, in sicer po naslednjem osnutku, ki ga priobčujemo le v glavnih obrisih.

Odsek za gozdarstvo

Št. 115/45

Dne 12. 4. 1945

Predmet: Organizacija ministrstva za gozdove v federalni Sloveniji.

Predsedstvu SNOS

1. Organizacija ministrstva — shema

- a) minister,
- b) pomočnik ministra,
- c) kabinet ministra s šefom kabineta.

Delitev ministrstva na oddelke:

- I. Splošni oddelek,
- II. Oddelek za državne gozdove (uprava),
- III. Oddelek za nedržavne gozdove (nadzor, diriganje in eventuelna uprava),
- IV. Tehniški oddelek.

Oddelki se delijo na odseke in pododseke. Na čelu oddelkov stojijo načelniki, odsekov šefi odseka, pododsekov pa referenti.

2. *Razpoložljivi kadri.* V evidenci vodimo okoli 100 gozdarskih inženirjev ter okoli 200 gozdarjev in logarjev. To bi bila 1/3 osebja, ki bi ga nujno potrebovali. Od tega osebja je pretežna večina v vrstah OF.

Za vodilni kader predvidevamo osebje, ki je navedeno v prilogi »Spisek . . .«. Večina tega osebja se nahaja v Ljubljani ali v naši vojski ali pa izven Slovenije, predvsem v Beogradu. Večina gozdarjev, ki se nahaja sedaj izven Slovenije, želi domov in ker imajo Hrvatje in Srbi več gozdarjev, bi bilo Slovence pozvati domov takoj, ko bo to mogoče. Za vodilno osebje pridejo v poštev v prvi vrsti zanesljivi pristaši OF, ki so zaslužni borci oz. aktivisti in ki imajo daljšo prakso.

3. *Začasna zasedba:* Na bazi 80 je na razpolago poleg podpisanega sledeče osebje:

inž. Renko Stanislav, inž. Cajnko Tugomir, inž. Cvek Stanko, gozdar Mulej Dušan.

(Na službovanje pri NKOJ — poverjeništvu za gozdove in rudnike — sta morala v začetku 1945 oditi inž. Klemenčič Ivan in inž. Budihna Karmelo.)

Predlagamo, da se pokliče iz vojske tudi inž. Rajner Franjo, ki se nahaja v štabu 9. korpusa, inž. Hočevnar Jurij, ki se nahaja v Bohinjskem odredu, ter inž. Kumer Karl, ki se nahaja v vojski nekje v 4. operativni coni.

4. *Prvi ukrepi,* ki jih bo izdati čimprej, so v Ljubljani: prevzem odseka za gozdarstvo in odseka za hudournike, prevzem direkcije državnih gozdov, prevzem centrale Začasne državne uprave razlaščenih gozdov, prevzem direkcije versko zakladnih gozdov. Vse gozdove navedenih institucij naj bi prevzela takoj Direkcija državnih gozdov v Ljubljani, da se začne čimprej racionalno gozdno gospodarstvo.

Vse osebje navedenih ustanov bo staviti na razpoložanje v svrhu preiskave.

Načelnik

SPISEK
gozdarskega osebja — pristašev OF — za vodilni kader

Príimek in ime	Približna starost	Opomba
1. ing. Brinar Miran	35 let	sedaj v Ministrstvu šum. Bgd.
2. ing. Klemenčič Ivan	45 let	sedaj v Ministrstvu šum. Bgd.
3. ing. Pipan Rudolf	40 let	sedaj v Ministrstvu šum. Bgd.
4. ing. Miklavžič Jože	40 let	sedaj v vojski v Beogradu
5. ing. Jošt Jože	35 let	sedaj v ujetništvu na Primorskem
6. ing. Cerjak Dominik	50 let	sedaj v Ljubljani
7. ing. Žagar Bogdan	44 let	sedaj v Ljubljani
8. ing. Šuškovič Viktor	38 let	sedaj v nemški internaciji
9. ing. Sotošek Stanko	40 let	sedaj v nemški internaciji

10. ing. Rajner Franjo	43 let	sedaj v štabu IX. Korpusa
11. ing. Renko Stanko	34 let	sedaj v gozd. odseku pri Pred.
12. ing. Rejic Hinko	54 let	sedaj v Ljubljani
13. ing. Šušteršič Mirko	52 let	sedaj v Ljubljani
14. ing. Kanc Stanislav	45 let	sedaj v Ljubljani
15. ing. Žumer Alojz	45 let	sedaj v Ljubljani
16. ing. Sevnik Franjo	50 let	sedaj načelnik odseka za gozd.
17. ing. Budihna Karmelo	30 let	sedaj v Ministrstvu v Beogradu
18. ing. Cajnko Tugomir	30 let	sedaj v gozd. ods. pri pred. SNOS
19. ing. Cvek Stane	30 let	sedaj v gozd. ods. pri pred. SNOS
20. ing. Osterman Jože	31 let	sedaj pri PO za Primorsko
21. ing. Hočevar Jurij	30 let	sedaj v vojski v Bohinjskem odredu
22. ing. Kumar Karl	40 let	sedaj v vojski v IV. operativni coni
23. ing. Jurhar Franjo	44 let	sedaj v Kranju
24. ing. Guzelj Leo	39 let	sedaj pri PO za Štajersko
25. ing. Ružič Ante	55 let	sedaj v Ministrstvu v Beogradu
26. ing. Munič Franjo	45 let	sedaj v Ljubljani
27. ing. Funkl Alojz	38 let	sedaj v Ljubljani
28. ing. Možina I.	39 let	sedaj v Ljubljani
29. ing. Šter Milan	46 let	sedaj na Gorenjskem
30. ing. Černagoj I.	55 let	sedaj v Ministrstvu šum. Bgd.
31. ing. Bole Dušan	39 let	sedaj član PO za Štajersko
32. ing. Dovgan Franc	54 let	sedaj v Ljubljani
33. ing. Šetinc Anton	38 let	sedaj na Hrvatskem
34. ing. Oraš Igo	46 let	sedaj na področju PO za Koroško
35. ing. Šinkovec Mirko	49 let	sedaj na področju PO za Štajersko
36. ing. Seljak Janko	50 let	sedaj v Ljubljani
37. ing. Beltrani Vlado	42 let	sedaj na področju ZAVNOH-a
38. polk. Pekarek Miroslav	62 let	sedaj pri KUNI — gozdar
39. Pavlin Maks	46 let	sedaj okrožni gozdar Novo mesto
40. Zagar Jože	34 let	sedaj pri KUNI — gozdar
41. Adamič Danijet	31 let	sedaj pri KUNI — gozdar
42. Mulej Dušan	33 let	sedaj v gozd. ods. pri Pred. SNOS
43. Jaš Alojz	45 let	sedaj okrožni gozdar okr. Dravograd
44. Ogris Krišpin	54 let	sedaj pri PO za Gorenjsko
45. Urankar Ivan	40 let	sedaj pri Kozjanskem področju
46. Mogu Ivan	34 let	sedaj okrožni gozdar Celje
47. Meliva Anton	44 let	sedaj okrožni gozdar Maribor
48. Tomše Jože	52 let	sedaj v Ljubljani
49. Fric Franjo	33 let	sedaj pri SVPB
50. Kemperle Pavel	40 let	sedaj pri Savinjskem področju

Razmere na področju lovstva in ribarstva so okupatorji na novo urejali: vsak si je po svoje prizadeval, da lovišča kar najizdatneje izprazni. OF je to seveda skušala onemogočiti in ohraniti uporabo lovišč čimbolj v skladu z našo osvobodilno borbo. Pokrajinski in okrožni NOO so izdajali ustrezne uredbe z namenom, da se uvede določen red pri lovnih določilih in da se preprečijo škode. Tako je tudi okrožno NOO Novo mesto napravil v Črnomlju 29. 10. 1944 naslednji osnutek »Sklepa o lovu in ribolovu« in ga poslal SNOS v odobritev, da bi ga nato objavil.

Sklep

o lovu in ribolovu v območju okrožnega NOO za Belo krajino

Člen 1.

Lov in ribolov sta prosta. Kdor hoče loviti, mora imeti orožni list, ki ga izda NONZ, in lovsko karto, ki jo izda OI NOO. Kdor hoče ribariti, mora imeti ribolovnico, ki jo izda CINO.

Člen 2.

Lov se sme izvrševati z lovskim strelnim orožjem. Za pokončevanje roparic v zimskem času z zastrupljenjem se mora imeti posebno dovoljenje. Ribolov se sme izvrševati samo s trnkom. Vsi drugi načini lova kakor z zankami itd. in ribolov z mrežami, vršami, eksplozivnimi sredstvi, mamili, strupi in dr. so prepovedani.

Člen 3.

Dosedaj običajni lovopusti ob lovu in ribolovu ostanejo v veljavi. Za lov na srnjad in divjega petelina ter ribolov na postrvi se mora imeti posebno dovoljenje.

Člen 4.

Prosti lov posameznika se sme vršiti le za lastno porabo. Prepovedano je prodajanje in poklanjanje plena. OIO je upravičen, da priredi skupne love na posamezno divjačino ali ribolove. V tem primeru pripade plen javnim namenom.

Člen 5.

Odškodnine za lovske karte, ribolovnice in posebna dovoljenja določi OIO.

Člen 6.

Z denarno kaznijo do 3000.— lir se kaznuje: kdor lovi divjačino ali ribe v dobi lovopusta, kdor prodaja plen, kdor nima posebnega dovoljenja po določilih tega sklepa ali nima pri lovu predpisanega orožnega lista in lovske karte ali ribolovnice, lovi ali ribari na nedopusten način, v kolikor ne preide to v težje kaznivo dejanje. Poleg zgoraj navedenih kazni se lahko odvzame kršilcu orožni list in lovska karta ali ribolovnica za dobo 1—3 let, mora pa se to izvršiti v primerih, če kazni izreka pristojni OIO.

Člen 7.

Z denarno kaznijo do 5000 lir ali s prisilnim delom do 1 meseca ali z obema kaznima skupno se kaznuje:

- kdor neupravičeno lovi ali ribari,
- kdor lovi z zankami, strupi ali mamili,
- kdor ribari z eksplozivnimi snovmi, strupi ali mamili.

Kazni izreka pristojno okrajno narodno sodišče.

Člen 8.

Nadzor nad lovom in ribolovom vrše lovski čuvaji in organi NZ.

Člen 9.

Vse denarne kazni in odškodnine za lovske karte, ribolovnice in posebna dovoljenja se stekajo v lovski fond pri OIO.

Člen 10.

Ta sklep stopi takoj v veljavo.

S. F. — S. N.

Do odobritve tega sklepa takrat ni prišlo. Pač pa je odsek za gozdarstvo dobil nalogo, da sproženo vprašanje temeljito preuči — plasti zaradi pritožb kmetovalcev in sadjarjev o vse večji škodi, ki jo povzročajo zajci in druga divjad — ter sestavi poročilo za široko obravnavo na posvetu o organizaciji lovstva v prihodnje.

Vprašanju lovstva smo posvetili dokaj študija in pripravili obširen »Referat o lovstvu«, ki smo ga obravnavali na posvetu dne 14. 3. 1945 na bazi 80 v Črnomlju. Zapisnik o posvetu je vseboval glavne osnove za organizacijo lovstva v federalni Sloveniji.

V tem času sem večkrat obiskal logarje ZDU pod Kočevskim Rogom, v Suhi krajini, v Zgornji dolini Krke in v revirju Brezova reber. Tod so z nacisti vse bolj vneto sodelovali belogardisti in plavogardisti ter se posluževali črne roke. V Suhi krajini je partizanih tudi moj prijatelj iz mladih let Gustav Pečnik, učitelj z Bizeljskega,² ki se je ob izselitvi Slovencev iz Posavja v Šlezijo zatekel v Ljubljansko pokrajino, hčerka pa v Ljubljano. Kot aktivist OF bi bil rad prišel k meni na Dolenjsko, kar pa mu ni uspelo. Belogardisti so ga ulovili in zaprli, a neki tovariš mu je pred črno roko pomagal pobegniti v Ljubljano k hčerki.

Na Dvoru pri Žužemberku se je tudi logar Franc Helmih zaradi grožnje, da ga bodo zahrbtno umorili, zatekel v Novo mesto; s posredovanjem partizanov se je sicer vrnil na svojo službeno mesto, toda kmalu ga je pokončala črna roka.

V Soteski ob Krki je vrtnar Tine Zajc vestno delal za OF in dokaj komistil ZDU. Ker so mu grozili belogardisti, se je tudi on zatekel v Novo mesto; vendar se je vrnil domov, potem ko so mu partizani obljubili večjo zaščito pri njegovem preskrbovalnem delu za OF.

Vsi omenjeni tovariši so mi bili znani kot skrbni družinski očetje.

O teh dogodkih sem poročal na nekem partijskem študijskem sestanku na bazi 80 v Črnomlju. Menil sem, da smo doslej posvečali premalo skrbi hudo ogroženim tovarišem. Ker nisem dober govornik, sem premalo prepričevalno zagovarjal svoje mnenje, kar mi je naprtilo strogo preiskavo, če sem namareč že sploh dovolj zgrajen za politično delo.

V Bariju, mestu na vzhodni obali osvobojene južne Italije, je nastalo zelo pomembno partizansko taborišče in preskrbovališče, zatočišče ter zdravilišče za naše bolne ali onemogle partizane in aktiviste OF. Angloameriška letala so prinašala od tam na naše ozemlje orožje in vojno opremo, raznovrstno strelivo in obleke ter hrano, odvažala tja vojaške organizatorje in diplomate ter bolnike na zdravljenje. Med leteni je bil tudi moj sin Dragomir (Dečko), ki je že v Ljubljani obolel za virusno zlatenico in jo v partizanih ni mogel pozdraviti. Kot prizadeven skojevec v okolici Dolenjskih Toplic je vse bolj slabel, zato so ga poslali v Bari na varno zdravljenje.

Na novoosvojenem ozemlju blizu Splita so ustanovili varno zatočišče za družine naših močno ogroženih partizanov in aktivistov. Tja so poslali več družin iz Topliške doline, med njimi tudi ženo in otroke inž. Karmela Budihne, ki je odšel iz Straže na službovanje k NKOJ v Beograd. Ni jih kazalo puščati v do-

² Družina Pečnik je med vojno požrtvovalno delala za OF, po vojni pa v Posotelju, zlasti v šolstvu in pri gospodarski obnovi.

lenjskem okolju, nad katerim so se zgoščali temni oblaki skorajšnjega končnega obračuna.

Na bazi 80 smo se pripravljali na odhod in začeli pospravljati svoje pisarne. Zadnji spis, ki smo ga spravili v arhiv in je bil vložen v bunker, se je glasil takole:

Predsedstvo SNOS

Odsek za gozdarstvo

Št. 125/45.

Predmet: Poročilo o delu odseka.

Dne, 23. 4. 1945.

*Osrednji pisarni odsekov
pri Predsedstvu SNOS*

Na okrožnico šte. 192 od 22. 4. 1945.:

1. Odsek je izdelal referat o lovstvu v bivši Jugoslaviji ter sklical ožji posvet lovcev, agrarcev in gozdarjev. Na podlagi načelnih stališč, sprejetih na tem posvetu, je bil referat spopolnjen ter predložen Predsedstvu, Študijski komisiji in Ministrstvu šumarstva v Beogradu.

2. Odsek je izdelal referat o pripravi in impregnaciji želez. pragov in drogov v zvezi z obnovo železniškega prometa. Ta referat je bil sestavljen na temelju posvetov med zastopniki NOVGRAD-a, odseka za gradnje, odseka za industrijo in odseka za gozdarstvo, na katerih se je obravnavalo tudi vprašanje obnove železniških prog. Dostavljen je vsem navedenim odsekom in Študijski komisiji.

3. Za predavanje v radiu je bil pripravljen sestavek »Glavni problemi našega gozdarstva.«

4. Za časopise je bilo pripravljenih več krajših člankov, od katerih je nekaj bilo priobčenih v »Novicah«.

5. Od gradiva za logarske tečaje je v tem času bila pripravljena učna snov za »Urejevanje gozdov« in »Varstvo gozdov«.

6. Izdelan je bil predlog glede organizacije Ministrstva za gozdarstvo, o zasedbi mest ter prvih ukrepih, ki jih bo izdati takoj po osvoboditvi.

7. Člani tega odseka so na upravno-političnih tečajih imeli več predavanj o gozdarstvu.

8. Na terenu so člani odseka pomagali okrožju pri pogozdovanju in preskrbi drv, ter prometno tehničnemu odseku Glavnega štaba pri pripravi lesa za obnovo. Okrožju so pomagali tudi pri cenitvah vojne škode v gozdovih, v zvezi z zahtevami po odškodnini.

9. Nadalje se je odsek ukvarjal z reševanjem tekočih poslov ter dajanjem navodil Pokrajinskim, Okrožnim in Okrajnim gozdarskim odsekom. O svojem delu pošilja odsek mesečna poročila Ministrstvu šumarstva v Beogradu.

10. V izdclavi je referat o lesnoindustrijskih obratih v Sloveniji; nadalje se pripravlja osnutek pravilnika o lovskih zadrugah ter referat o pogozdovanju Krasa.

Smrt fašizmu — svobodo narodu!

Načelnik:
Ing. Sevnik Franjo

Partizani na bazi 80: K. Budihna, F. Sevnik, S. Kovačič, I. Klemenčič, S. Sedlar, I. Stary, J. Berkopec. (Foto: B. Jakac, Črnomelj 1944)

Kmalu nato so nas zbrali iz vseh oddelkov, komisij in ustanov pri predsedstvu SNOS na letališču na osvobojenem ozemlju v Beli krajini zaradi prevoza v Bari. Pod vodstvom Lidije Šentjurčeve smo dolgo čakali na prihod angloameriških letal, da nas odpeljejo čez morje. Vendar letala niso prišla, kakor je bilo dogovorjeno, temveč so jih takrat odpovedali. Napotili so nas s kamioni v Gorski kotar, da tam pričakamo nadaljnih odločitev.

V bližini Vinice, pri Kolpi, smo čakali zvečer na kamionih na vojaško zaščito našega prevoza. Bila je krasna noč. Na jasnem nebu je migotalo nešteto zvezd, pihal je rahel vetrič, ob robu ceste pa so v vejevju prepevali slavci. Velikokrat sem na Dolenjskem ob večerih poslušal petje slavcev, toda tako vztrajno in nežno kot ob našem slovesu od Bele krajine jih nisem nikoli slišal prepevati.

Mnogo grozodejstev, hudega in mučnega smo videli ali v zavesti občutili v zadnjih dveh vojnih letih, kar se je globoko in trajno zasedrilo v naših srcih. Marsikaj pa je bilo tudi lepega, globoko človeškega in nepozabnega: zvesto tovarištvo in prijateljstvo partizanov in aktivistov, prijaznost in požrtvovalna pomoč prebivalstva, ki si je čestokrat pritrgovalo hrano za nas, da nismo preveč stradali in omagali; pa navdušenje nad veličastnimi zmagami nad ponorelim nacifašizmom na vseh zavezniških frontah. Sedaj pa so prišli novi časi; ob petju slavcev smo se zasanjali v mirne dni.

V okolici Delnic v Gorskem kotaru smo se razmestili po naseljih in navezali stike s hrvaškimi gozdarji. Z nami je bil tudi gozdar Jože Žagar, naš zvesti sodelavec, rojak iz bližnjega Kostelskega, ki je dobro poznal te kraje in ljudi. Tako je minilo nekaj dni v pogovorih o novi organizaciji gozdarstva in lesarstva tako v Sloveniji kot na Hrvaškem.

Doli ob obali, pri Reki in Istri, pa so grmeli topovi; 4. armada je prodirala naprej proti Trstu in preprečila nemškim enotam umik proti Postojni in Ljubljani. V kamionih smo ji ponoči sledili; dolgo smo spet čakali pod Snežnikom, da je ponehal boj okoli Ilirske Bistrice, da so se sovražniki vdali; potem pa smo nadaljevali vožnjo proti Razdrtemu in v Vipavsko dolino. V duhu smo obnavljali junaške boje 9. korpusa v Trnovskem gozdu, pod Nanosom in na Krasu, ki je omogočil, da je naša 4. armada zasedla Trst pred Angloameričani. V Ajdovščino, vso v zastavah in cvetju, smo dospeli zjutraj kakor v lepih sanjah.

Mesto je prekipevalo od navdušenja, partizanske melodije so odmevale vedno znova. Čudovito milo je zadonela nova partizanska pesem: Noč je zbežala že z gora, z gozdov je pesem vstajala . . .

V pozdrav Primorski, ki je prestala fašistično suženjstvo, pa smo zapeli radostno tudi mi.

Pesem »Pozdravi« je napisal partizan Jože Udovič, uglasbil pa jo je kompozist partizan Karol Pahor; obadva sta bila takrat prisotna.

Dne 5. maja 1945 so v Ajdovščini — prvi slovenski prestolnici — izvolili prvo slovensko narodno vlado. Njen predsednik je postal Boris Kidrič. V njej je bilo tudi prvo slovensko ministrstvo za gozdarstvo; prvi minister za gozdarstvo je postal Tone Fajfar.

Po kapitulaciji Nemčije 9. maja 1945 smo se 10. maja v Ljubljani pred Univerzo prisrčno pozdravili z meščani in okoličani. Med njimi sta bili tudi moja žena in hčerka, ki sta srečno prestali vse vojne nadloge. Naša radost se je vključevala v splošno navdušenje, ki ga je vzbudil s svojim zanosnim pozdravnim govorom naš veliki pesnik Oton Župančič.

prof. Franjo Sevnik

SIMPOZIJ IUFRO

skupine za preučevanje posledic onesnaženega ozračja na gozdno rastlinje.

Organizacija sestanka je zaupana Inštitutu za gozdarstvo in lesarstvo v Ljubljani. Srečanje bo od 18. do 23. septembra 1978.

Doma imamo toliko tovrstne problematike, da bo srečanje za vse udeležence zelo zanimivo, za strokovnjake, ki se ukvarjajo s temi vprašanji pa tudi koristno.

To obvestilo je obenem tudi prošnja za sodelovanje domačim strokovnjakom in delovnim organizacijam. Pripomore naj, da bomo organizacijo uspešno izvedli in da bomo imeli od srečanja tudi korist.

Pripravljalni odbor

**GOSPODARJENJE
S PROSTOROM**

V ŽIVO RTV oddaja

Ljubljana, 15. 12. 1977

*Govorite o drevju kot
o sveti kravi ...*

*Kmalu še pravega pršuta
ne bomo imeli več ...*

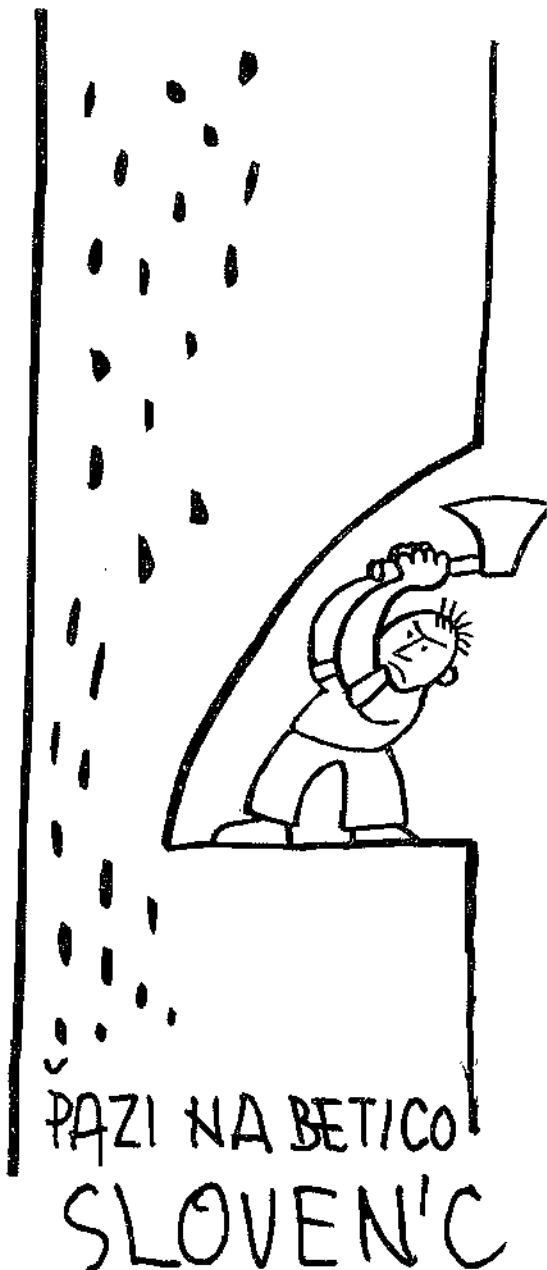
(Zaradi pogozdovanja krasa!)

*Drevje v mestu je škodljivo,
ker preprečuje prevetravanje,
nabira se smog ...*

**Ni pomembno ime avtorja teh
globokoumnosti. Tragično pa
je, da tako razmišljajo stro-
kovnjaki, ki odločajo o rabi
slovenskega naravnega pro-
stora.**

**Toda, ali smo gozdarji storili
dovolj, da bi za vselej izkore-
ninili takšne »argumente« —
očitno ne!**

PA JE BILO ZARES ŽIVO

GŠC Postojna in Gozdarski oddelek BF se dogovarjata

Že nekaj časa teko zelo intenzivne razprave in priprave na celovito reorganizacijo našega izobraževanja. Gre za oblikovanje takšnega izobraževalnega kompleksa, ki bo maksimalno izkoristil dispozicije posameznikov. Za uresničitev tega načrta moramo imeti programe, ki bodo fleksibilni in dopolnjujoči, da bodo omogočili tekoče prehajanje izobraževalnega procesa med posameznimi stopnjami pa tudi med posameznimi sorodnimi področji.

Ta kompleks pa bi moral biti tudi kar najbolj racionalen, v katerem bodo sredstva (predvsem osnovna sredstva in pripomočki) do največje mere izkoriščena.

Združeno delo v gozdarstvu je že pred časom predlagalo, da bi naši dve strokovni inštituciji, gozdarski oddelek BF in GŠC Postojna sklenili dogovor o vzajemnem in koordiniranem koriščenju nekaterih pedagoških in materialnih zmogljivosti obeh zavodov. Ta dogovor sedaj imamo in ga objavljamo. Seveda pa bo zaživel šele z letnimi programi, ki jih bosta obe šoli sestavljali za eno leto naprej.

Če bo šlo vse po predvidevanjih, bo imelo združeno delo v gozdarstvu od tega dvojno korist: Cenejše izobraževanje svojega strokovnega kadra in kvalitetnejše znanje (zlasti operativno in veščinsko znanje).

M. K.

Zaradi usklajevanja dela, racionalnejšega uresničevanja delovnih programov, učinkovitejšega opravljanja nalog, ki izhajajo iz razvoja sistema usmerjenega izobraževanja ter uresničevanja srednjeročnega plana vzgoje in izobraževanja v gozdarstvu sklepajo delavci in študentje VTOZD Gozdarskega oddelka biotehniške fakultete v Ljubljani in delavci Gozdarskega šolskega centra v Postojni

SAMOUPRAVNI SPORAZUM o združevanju dela in sredstev

1. člen

Podpisnici se zavezujeta, da bosta sprejeli usklajen izvedbeni načrt uresničevanja srednjeročnega plana vzgoje in izobraževanja v gozdarstvu.

2. člen

Podpisnici se zavezujeta, da bosta uskladili sedanje ter trajno usklajevali nove študijske programe za vse oblike usmerjenega izobraževanja v gozdarstvu.

3. člen

VTOZD Gozdarski oddelek bo sodeloval pri izvajanju vzgojnoizobraževalnega programa Gozdarskega šolskega centra v Postojni.

Oblika in obseg sodelovanja bosta določena vsako leto ob zaključku študijskega leta za naslednje študijsko leto.

4. člen

Gozdarski šolski center v Postojni bo omogočil študentom visokošolskega študija gozdarstva pouk veččin s področja uporabe delovnih priprav in naprav v skladu s študijskim programom VTOZD Gozdarski oddelek.

Oblika in obseg tega sodelovanja bosta določena vsako leto ob zaključku študijskega leta za naslednje študijsko leto.

5. člen

Podpisnici bosta v okviru možnosti organizirali skupne trajne in začasne terenske učne objekte.

6. člen

Z vsakoletnim skupnim dogovorom bosta podpisnici določili skupno uporabo učnih tehničnih sredstev (npr. traktorji, motorne žage, ročno orodje gozdnega delavca, računalnik, terminal, prevozna sredstva, zbirke itd.).

7. člen

Podpisnici bosta neposredno sodelovali pri organizaciji in izvedbi višješolskega študija gozdarstva, pri čemer bo gozdarski oddelek vključil v vzgojno izobraževalno delo tudi pedagoške delavce gozdarskega šolskega centra v Postojni, upoštevajoč pri tem veljavna merila za izvolitve visokošolskih učiteljev in sodelavcev.

8. člen

V skladu z določili srednjeročnega plana vzgoje in izobraževanja v gozdarstvu bosta podpisnici načrtovali, razvijali in sodelovali pri izvajanju programov dopolnilnega izobraževanja gozdarskih strokovnih kadrov.

Oblike in obseg tega sodelovanja bosta določena vsako leto z usklajenim delovnim programom obeh podpisnic.

9. člen

Obe podpisnici bosta sklenili poseben dogovor, s katerim bosta določili enotno politiko nabave strokovne literature ter sodelovanje knjižnic obeh podpisnic.

V tem dogovoru bosta tudi predvideli organizacijo in delovanje skupne dokumentacijske službe.

10. člen

VTOZD Gozdarski oddelek bo omogočil dopolnilno strokovno in znanstveno izpopolnjevanje učiteljev Gozdarskega šolskega centra v Postojni.

11. člen

Obe podpisnici bosta skupno načrtovali investicijska vlaganja na področju vzgoje in izobraževanja v gozdarstvu, upoštevajoč pri tem srednjeročni plan vzgoje in izobraževanja v gozdarstvu.

12. člen

Materialne obveznosti, ki izhajajo iz tega sporazuma, bosta podpisnici reševali sporazumno v skladu z vsakoletnimi merili in kriteriji izobraževalne skupnosti za gozdarstvo za oblikovanje cen vzgojnoizobraževalnih storitev.

13. člen

Za izvajanje tega sporazuma bo skrbela skupna komisija podpisnic. Vsaka podpisnica imenuje v komisijo po dva delavca in po enega študenta oz. učenca.

Mandat članov komisije traja dve leti. Predsednika komisije izvolijo člani izmed sebe, vendar tako, da eno leto vodi komisijo delegat ene, drugo leto pa delegat druge podpisnice.

Komisija sprejema vse odločitve sporazumno.

14. člen

Samoupravni sporazum začne veljati z dnem, ko ga podpišeta pooblaščenca delavca obeh podpisnic.

Vsaka podpisnica lahko odstopi od sporazuma, vendar mora to sporočiti drugi podpisnici najmanj 6 mesecev prej.

15. člen

Za neizpolnjene dogovore, sklenjene na osnovi tega sporazuma, ki imajo materialne posledice, je vsaka podpisnica materialno odgovorna. Spore v tej zvezi bo reševalo pristojno sodišče.

Sporazum je bil sprejet na 8. seji sveta VTOZD Gozdarskega oddelka BF dne 12. 5. 1977 ob soglasju zbora delavcev z dne 20. 6. 1977, na seji zbora delavcev Gozdarskega šolskega centra Postojna z dne 23. 3. 1977, in podpisan po pooblaščenih predstavnikih obeh organizacij.

Ljubljana, 27. junija 1977.

VTOZD GOZDARSKI ODDELEK

GOZDARSKI ŠOLSKI CENTER

Anketa o uresničevanju samoupravnega sporazuma o življenjskih in delovnih posojih gozdnih delavcev

Povzetek

V anketi so zajete gozdnogospodarske organizacije Slovenije razen gozdnega gospodarstva Brežice, ki ni odgovorilo na poslani vprašalnik. V analizi je zajetih 7042 gozdnih delavcev Slovenije.

Če upoštevamo strukturo zaposlenih v gozdarstvu ter gibanje doseženih osebnih dohodkov in pogojev dela ter zahtevano strokovno usposobljenost, pridemo do ugotovitve, da kaže poprečni osebni dohodek v gozdarstvu v primerjavi s poprečjem v gospodarstvu normalno dinamiko, vendar pa je z ozirom na vloženo fizično delo in pogoje dela odnos neustrezen in sicer v škodo delavcev v gozdarstvu. To ugotovitev nam potrjuje visok odliv delavcev iz gozdarstva, ki se zaradi slabih delovnih pogojev in zaradi razmeroma nizkih osebnih dohodkov, raje odločijo za delo v drugih dejavnostih.

V preteklih letih je bil gozdni delavec v primerjavi z ostalimi delavci v gospodarstvu najbolj nagrajevan za svoje delo, kar je bil zanesljivo eden od vzrokov, da so se številni delavci iz sosednjih republik radi zaposlovali v slovenskih gozdovih. Še posebno velja to za delavce, ki jim je bil prvenstveni motiv čim višji zaslužek, neglede na to v kakšnih stanovanjskih razmerah bo živel, kako se bo hranil itd. V zadnjih devetih letih pa se je zaposlovanje delavcev iz drugih republik umirilo.

Leta 1976 je bilo 125 začasnih nastamb s 718 ležišči, med katerimi jih ima 74 kuhinjo. Število stalnih delavskih centrov je 47. Le-ti imajo 1173 ležišč z blazinami, slamaric ni več.

Samo 18 delavskih centrov ima posebne prostore za počitek in razvedrilo delavcev. Ob tem velja poudariti ugotovitev gozdnogospodarskih organizacij, da je v mestu vključevanje delavcev v kulturno in družabno življenje mnogo lažje kot v gozdarskih delavskih centrih, odkoder je navadno zelo zamudno priti do večjih kulturnih središč.

V letu 1976 so mnoge gozdnogospodarske organizacije začele z urejanjem oziroma z gradnjo delavskih centrov.

V gozdnem gospodarstvu Kranj so dogradili center v TOZD gozdarstvo Škofja Loka.

V gozdnem gospodarstvu Ljubljana so dodelili stanovanja štirim samskim delavcem v blokkih ter prenovili stanovanja 20. delavcem.

V gozdnem gospodarstvu Novo mesto so začeli z gradnjo delavskega centra v Črmošnjicah.

V gozdnem gospodarstvu Maribor so dogradili nekaj sob za delavce. V gozdnem gospodarstvu Bled so zgradili nov delavski center v Bohinju.

V ZKGP Kočevje so začeli z gradnjo delavskega centra Marof.

Gozdarske delovne organizacije se zavedajo, da ustrezen prevoz do delovnega mesta ob ustrezni prehrani pripomore do večje storilnosti. Tako se na delovišča vozi 2419 delavcev s kombijem, z avtobusom 317 delavcev, 1752 delavcev pa se vozi na delo z lastnimi prevoznimi sredstvi. Le 137 delavcev hodi na delo peš, pri čemer je hoja daljša od 4 km. Da bi lahko večjemu številu delavcev omogočili ustrezen prevoz na delo in z dela, so gozdnogospodarske organizacije kupile v letu 1976 31 kombijev, 1 kombibus, 2 avtobusa ter 6 osebnih avtomobilov.

Kljub stališču sindikatov, da naj vsak delavec prejme med delom organizirano prehrano, je to zelo težko dosledno uveljaviti v gozdnogospodarskih organizacijah, ker pogoji ne dopuščajo dnevnega prevoza prehrane na delovno mesto, ali pa so povezani z izredno velikimi stroški.

Od 6505 fizičnih delavcev v gozdarstvu prejema prehrano v stalnih ali začasnih prebivališčih 622 delavcev. Delavec plačuje za obrok hrane od 8 do 15 dinarjev, kar

v glavnem pokrije materialne stroške prehrane (v letu 1976, op. ur.). Po anketi lahko ugotovimo, da od 5962 delavcev, ki se dnevno vozijo na delo, prejema organiziran obrok v času dela le 1593 delavcev.

Občinski sveti zveze sindikatov Slovenije so v letu 1977 izdali soglasje za registriranje prehrane v obliki vrednostnih bonov 1825 delavcem.

Z lastnimi motornimi žagami dela še 485 delavcev. Čas do popolne realizacije 61. člena samoupravnega sporazuma je zelo kratek — samo še do 19. decembra 1978. V največji meri se uporabljajo motorne žage JONSEREDS 80 (v 7 ggo) ter motorne žage STIHL in HUSQUARNA (v 6 ggo).

V letu 1976 je 97 delavcev dobilo stanovanjski kredit za gradnjo ali nakup stanovanj, pri čemer so delavci, ki stanujejo izven območja delovne organizacije izenačeni z delavci, ki stanujejo v njenem območju. V šestih gozdnogospodarskih organizacijah imajo izdelan program realizacije samoupravnega sporazuma, v osmih primerih je program v razpravi, v 4 primerih pa programa še nimajo, imajo pa rok za izdelavo programa — do konca junija 1977.

Gozdnogospodarske organizacije, ki imajo izdelan akcijski program uresničevanja samoupravnega sporazuma, so dale prednost sledečim nalogam:

- urediti stanovanjske razmere,
- urediti prehrano,
- prevoz na delovišča,
- izpopolniti izobraževalni sistem,
- varstvo pri delu in zdravstveno varstvo na delovnem mestu in
- rekreacija in kulturno življenje.

Po INFORMATORJU št. 5 (GG Ljubljana)

Branko Breznik, dipl. inž.

V SVETLO BODOČNOST NE SMEMO TAKO TEMNO GLEDATI.

PROPOZICIJE GOZDARSKEGA VESTNIKA

Zapisane propozicije naj bi upoštevali vsi, ki pišejo v našo revijo. Obsegajo vsebinske, jezikovne in tehnične normative, ki bodo zagotavljali uresničitev oblikovnega in vsebinskega programa GV, ki ju je sprejel uredniški svet.

Vsebina

GV ponuja svoj prostor vsem tistim, ki pišejo o strokovnih gozdarskih zadevah, o teoretskih in praktičnih spoznanjih gozdarskih strokovnjakov ter strokovnjakov z drugih področij, ki so v zvezi z gozdarstvom.

GV čuti posebno dolžnost, da pomaga v svet vsem novim spoznanjem in zahtevam, ki jih ima gozdarstvo kot razširjena, interdisciplinarna panoga v procesu združenega in gospodarskega razvoja. Varstvo okolja, racionalna uporaba prostora, rekreativni in kulturni pomen gozdov, varovalni pomen gozdov, vzgoja javnosti itd., to je le nekaj teh dejavnosti.

Urednik ali recenzent GV lahko vsebino prispevka popravi (recenzira), vendar le do meje vsebinske prvotnosti.

Jezik

GV je slovenska gozdarska revija. Kriterij za izražanje je slovenski pravopis. Slovnica stavkov mora biti v skladu s slovensko knjižno (učno) slovnico. Če imamo slovensko besedo in če je ta povrh še lepša od tuje, jo bomo uporabljali. Zaželeno je, da že pisec sam odda svoj prispevek v pregled kakemu slavistu (ker gozdarji nismo slovničarji). Urednik ali jezikovni strokovnjak lahko sestavek slovnično in izrazoslovno popravi (korektura).

Obseg, diagrami, slike, roki

Vsi rokopisi naj bodo tipkani po eni strani, oziroma poslani v obliki, ki je za tiskarno sprejemljiva (z roko pisani sestavki niso). Razmik med vrsticami mora biti dovolj širok za morebitno korekturo (30 vrstic na eni strani).

Vodilni članki (s sinopsisom in povzetkom v tujem jeziku) so lahko dolgi do 20 tipkanih strani. Vsi ostali članki do 12 tipkanih strani.

Število fotografij, skic, grafikonov ali drugih risb mora biti vsebini in dolžini sestavka primerno. Fotografije naj bodo kvalitetne, grafikoni in skice tehnično dovršeno izdelani na belem trdem (risalnem) ali paus-papirju. Tabele in skice, grafikoni ter zemljevidi morajo biti sestavljeni v velikosti GV. Lahko so tudi večji, vendar v sorazmerju, da pomanjšani pridejo lahko na eno stran GV. Štirikratne povečave ali pomanjšave so lahko še uspešne.

Za črno-belo fotografijo v reviji morate poslati črno-belo fotografijo, za barvno fotografijo v reviji pa rabimo kvalitetno barvno fotografijo, še boljši pa je barvni diapozitiv; najbolje 6×6 cm lahko pa je tudi leica format. Dobro je, če je zaradi tiskarniške manipulacije v PVC ovitku. Ne uporabljajte slabih filmov. Iz slabih diapozitivov ne more nastati dobra barvna slika.

Urednik da lahko grafikone, skice in druge risbe ponovno izdelati, če smatra, da so oblikovno neprimerne — na stroške pisca. (Po pravilniku GV.)

Rokopisov, skic in fotografij ter drugega gradiva piscem ne vračamo.

GV izide praviloma 17. v mesecu. Gradivo moramo tiskarni oddati vsakega 10. v mesecu. (Vendar ne tisti mesec, ko številka izide, temveč mesec prej — torej 37 dni pred izidom.)

Vsako se lahko zanima, kdaj bo njegov prispevek izšel.

IZ DOMAČE IN TUJE PRAKSE

REGULACIJA HUDOURNIKOV NA RATEŠKEM RAZVODJU

Da bo Rateško razvodje — most med Savo in Dravo — varno pred poplavami, je nujno potrebno, zaradi cikličnih neurij, ki povzročajo velikansko škodo, nadaljevanje regulacije Trebiže v tlakovani strugi do Save.

Trebiža je znana kot nevaren hudournik, ki je zaradi obsežnih scenij na golo pod Petelinjkom, Planino in Pečjo ob hudih nalivih 1888. in 1892. l. napravil Ratečam veliko škodo. Leta 1891, 22. in 23. avgusta, pa je ta hudournik zasul s kamenjem in prodom del vasi, njive in travnike. Po strašni povodnji je država regulirala v letih 1892 in 1893 Trebižo v kamnito strugo v dolžini 600 metrov, toda le do konca vasi, tako da je voda ob nevihtah še nadalje trgala zemljo in zasipavala prostrano, sončno rateško ravnino s prodom. Vsako leto jo je poplavila na kakšnih 10 hektarih. Po zelo hudi povodnji 29. oktobra 1926, ko je Trebiža spet zasula del Ledine z gruščem je država podaljšala vodno strugo še za 200 m. Vendar s tem še ni bilo mogoče preprečiti poplav, ki so bile vsako leto. Zaradi rednih povodnji se Ledine zamočvirjajo.

V rateških Julijskih Alpah, na hudourniških področjih Pončice, pa divjata hudournika Apnjenik in Belí potok. Ob nalivih poplavljata široko ravnino na Blatih ob železniški progi Rateče—Jczera, kjer je voda brez odtoka, odkar država ne vzdržuje več stare vodne struge, po kateri je voda odtekala v Dravo. Ob velikih povodnjih se gladina vode v Ledinah tako dvigne, da teče na dve strani — proti vzhodu v Savo in proti zahodu v Dravo. Ob takšnih priložnostih sta ogroženi obe rateški železniški postaji (Rateče—Planica in Rateče—Jczera).

Nujno potrebno bi bilo čimprej pogozditi goličavo v hudourniških strminah Peči in nadaljevati regulacijo Trebiže s tlakovano strugo v dolžini dveh kilometrov do Save. Tudi močvirnat svet na Blatih bi se

z ureditvijo hudournikov Apnjenika in Belega potoka spremenil v rodovitno zemljo, če bi ob povodnjih voda tekla ob železniški progi v tlakovani strugi v Dravo.

Regulacija Trebiže v Savo bi bila donosna za kmetijstvo in v prid zdravstvu ter tujskemu prometu.

Jože Kuri, dipl. pravnik

ZATIRANJE VELIKEGA RJAVEGA RILČKARJA (*Hylobius abietis* L.)

Priporočilo IUFRO — delovne skupine S-2.07.3.

Prof. H. Eidmann iz Stockholma je po naročilu IUFRO — delovne skupine 2.07.3., sestavil dokončno besedilo priporočila o integralnem zatiranju rilčkarjev vrste *Hylobius*. Sprejeto je bilo na kongresu v Oslu in že 20. 10. 1976 razposlano v vednost številnim gozdarskim ustanovam in raziskovalnim inštitutom.

Z namenom, da se znižajo gospodarske škode, ki jih povzročajo rilčkarji vrste *Hylobius*, posebno na novo pogozdenih površinah, kjer je bila izvršena sečnja na golo, besedilo priporoča:

— da se pri vseh gozdno-gojitvenih ukrepih, vključno pri pogozdovanju, računa z možnostjo nenadnega pojava škodljivcev. Zato naj bi pri pogozdovanju uporabljali le absolutno zdrave, po možnosti proti napadom rilčkarjev odporne vrste sadik, upoštevajoč hkrati krajevne vremenske in terenske prilike. Nadalje je priporočljivo, da na ogroženih površinah povečamo število sadik po enoti površine, v izogib naknadnemu zasajevanju v primeru, če bi rilčkar uničil le preveč sadik. Na pogozdenih površinah moramo skrbeti za čim boljšo rast in uspevanje sadik,

— da pred saditvijo vse sadike zaščitimo z ustreznimi zaščitnimi sredstvi insekticidi. Zaščitno sredstvo naj bi obvarovalo sadike pred rilčkarji vsaj v teku prve vegetacijske dobe. Če je le mogoče uporabljamo za zaščito sadik le ekološko selektivne insekticide.

Delovna skupina IUFRO nakazuje hkrati tudi nujno potrebo po nadaljnjih raziskavah in to z namenom, da bi ugotovili nove načine in nova sredstva za zmanjševanje škod, ki jih na z iglavci pogozdenih površinah povzročajo rilčkarji vrste *Hyllobius*.

Priporočilo je bilo objavljeno v Anzeiger für Schädlingskunde, Pflanzenschutz, Umweltschutz, 3/1977.

Saša Bleiweis, dipl. inž. gozd.

ANGLEŽI BI RADI VEČ GOZDOV

Po AID Informacijah, Bonn Nr. 18/1976, objavljenih v »Anzeiger für Schädlingskunde, Pflanzenschutz, Umweltschutz« zv. 3/1977 povzemamo, da ima Anglija danes okoli 1,6 milijonov ha gozdnih površin, kar predstavlja okoli 8 % celotnega državnega ozemlja.

Zanimiv je podatek, da je večji del obstoječih gozdov, to je okoli 1 milijon ha, bilo zaznamovanih v razdobju od konca prve svetovne vojne (1918) pa do danes. Pogozdovanja vrše v pretežni meri državne gozdarske organizacije, ki so v letnem poprečju odkupile in pogozdile okoli 22.000 ha površin.

Perspektivno zastavljeni cilj je, da bi z nadaljnimi odkupi zemljišč in pogozdovanjem dosegli 10% gozdnatost države, kar je pa še vedno zelo skromen delež v primerjavi s prav tako močno industrializirano Zahodno Nemčijo, v kateri znaša gozdnatost 29%. Slovenija 51%!

Saša Bleiweis, dipl. inž. gozd.

GENETIKA V GOZDNEM GOSPODARSTVU SOVJETSKE ZVEZE

Die sozialistische Forstwirtschaft, Berlin, Nr. 7, 1977. V sovjetskem gozdnem go-

spodarstvu pridelajo letno nad 7 milijard sadik in potaknjencev 70 različnih drevesnih vrst. To je osnova za nove gozdne površine. Pogozdene površine negujejo, da bi dobili stabilne in kvalitetne gozdove s kakovostnim in vrednim lesom.

Ob pomoči znanstvenikov genetikov in drevesničarjev so v zadnjem času v raznih območjih ZSSR izbrali več kot 9000 »plus« dreves, najboljših predstavnikov svojih vrst v gozdovih ZSSR. To je osnova za pridobivanje visokovrednih potomcev, ki vsebujejo koristne dedne lastnosti. Med to izbiro »staršev« je na primer sloviti bor iz Rige, ki zraste 40 m visoko. Ta bor ima ravno steblo z minimalnim številom vej. Sleherni hektar tega bora iz Rige daje 600 m³ odličnega lesa. V seznamu elitnih dreves so zajeti tudi hitrorastoči hrasti iz okrožja Vinica v Ukrajini ter s področja Tule, enako kot macesni iz Lindulovskega gozda pri Leningradu.

Vladislav Beltram, dipl. inž. gozd.

V ZRN NAD 500 GOZDNIH POŽAROV V LETU 1976

Die sozialistische Forstwirtschaft, Berlin, Nr. 7, 1977. Po pregledu ministrstva za prehrano, kmetijstvo in gozdarstvo Zvezne republike Nemčije je bilo v zadnjih 20 letih v Zvezni republiki okoli 39.000 požarov, kar je poprečno 1900 na leto. V minulem letu pa jih je bilo 5433. Največ požarov je v spomladanskih mesecih, od marca do maja; drugi vrhunec pa je v juliju in avgustu. Od 1957. do 1976. leta je bilo uničenih 48.185 ha gozdov; že samo v letih 1970 do 1976 znaša škoda 127 milijonov mark. Postranske škode, kot je izguba humusa in uničenje pokrajine, je težko izraziti v denarju in v tej vsoti tudi niso zajete.

Vladislav Beltram., dipl. inž. gozd.

ZAPIS NA BUKVI

Foto: prof. Franjo Rainer

Varujmo gozdove pred požari.

Komisija za gojenje, varstvo in urejanje je poslušala tudi informacijo o uporabnosti protipožarnega sredstva PHOS — CHEK 259 R FIRE TROL 936. To je poseben prah, ki se primeša vodi v razmerju 1 : 5. Ena tona tega prahu stane 20.000,00 din. Žal ni znano kako se sredstvo obnese in kakšni gasilni pripomočki so potrebni za uporabo tega prahu. Upamo, da bo Emona-zunanja trgovina Ljubljana, ki uvaža reklamni preparat, kaj več sporočila o učinkovitosti tega sredstva.

Kavadarci — Makedonija

Angelov Krum, ki se je sicer bolj pogosto oglašal v naši reviji, nam je sporočil, da je šumarski centar Ivo Lola Ribar iz Kavadarcev letos dobil pomembno nagrado za uspehe pri vzgojni in izobraževalni dejavnosti.

Omenjeni zavod ima poleg rednega gozdarstva tudi oddelk za okrasno drevje in grmičevje ter urejanje parkov in okrasnih nasadov.

Zanimivo je še to, da so Kavadarci po-brateni z ljubljansko občino Šiška.

Samokritika

Gozdarji ne vidijo gozda, ker so jim smreke napoti (izvirno: zaradi dreves ne vidimo gozda.)

Lesarji so od samega lesarstva že čisto leseni!

Če smo pravi gozdarji in lesarji, tem resnicam ne bi smeli verjeti.

SIS za gozdarstvo o divjadi

Komisija za gojenje, varstvo in urejanje gozdov je v septembru razpravljala o vse večjih problemih, ki jih povzročajo preštevilna divjad v gospodarjenju z našimi gozdovi — zlasti pri pomlajevanju. Gojitelji so ponovno poudarili nujnost, da se vzpostavi naravno ravnovesje med rastlinsko in živalsko komponento v gozdovih.

Komisija je predlagala, da bi gozdno-gospodarske organizacije Slovenije dale vzpodbudo republiški samoupravni interesni skupnosti za gozdarstvo SR Slovenije, da bi le-ta vključila obravnavanje te problematike v svoj program, ki ščiti družbeni interes pri gospodarjenju z gozdovi.

Kje imamo tiso in bodiko

Gozdarji in republiški zavod za spomeniško varstvo so se dogovorili za sistema-

tično evidentiranje tise in bodike. Obe rastlini sta gozdni in zavarovani ter že razmeroma redki. Zategadelj bo koristno in zanimivo vedeti, kje še imamo takšna nahajališča. Podatke bodo poleg gozdarjev zbirali tudi biologi-specialisti pa tudi šolarji, ki jih je mobiliziral Pionirski list.

70 lovskih let

24. septembra lani je bila v Ljubljani osrednja manifestacija jubilejnega 70. leta slovenske lovske organizacije. Poleg proslave so bile še nekatere strokovne prireditve. Na njih so lovci prikazali svoje dejavnosti, svojo organiziranost, uspehe, načrte za bodočnost in ne nazadnje tudi svojo kulturo.

Za to priložnost je predsednik republike tovariš Tito odlikoval slovenske lovce z redom zasluge za narod z zlato zvezdo.

Fotokino klub Diana (lovska fotografska organizacija) pa je organiziral razstavo »Divjad, lov in umetnost na Slovenskem«. Lovski muzej v Bistri, ki je zagotovo eden najlepših v Evropi, pa so razširili še za tri prostore.

Slovenske lovce odlikuje visoka organiziranost. Takšne uspehe in nadaljnji napredek pogojuje kompleksno razvijanje vseh tistih področij, ki so sestavni del sodobnega lovstva. To pa pomeni simbiotično razvijati biologijo, ekologijo, varstvo in vrsto drugih klasičnih in sodobnih dejavnosti.

Duhovne vrednote lovstva niso zadnje. In slovenski lovci se lahko pohvalijo z zelo bogato strokovno in beletristično literaturno dejavnostjo. V zadnjem času so, zlasti mladi navdušenci, krepko uveljavili mlado Dianu (boginja lova) — klub lovcev filmarjev.

Tudi gozdarji se veselimo lepega jubileja lovcev in jim poleg toplih čestitk, izrekamo še željo za še lepše uspehe in tvorno sodelovanje.

Helikopter

Pred kratkim so Italijani pokazali na Brniku svojega AVGUSTA BELL 202 — helikopter ameriškega porekla, ki ga da-

nes ocenjujejo za enega najboljših (po tehnični strani) in najuspešnejših (po vsestranosti) modelov.

Demonstracija seveda ni bila kar tako, »na lepe oči«. Slovenija je resen kandidat za nakup takšnega helikopterja in čutijo se že resnejše finančne priprave — tudi v gozdarstvu — za tak nakup.

UO PZGO 17. 11. 1977

Direktor GŠC Postojna

Upravni odbor Poslovnega združenja gozdnogospodarskih organizacij Slovenije je na svoji seji dne 17. 11. 1977 согласно sprejel sklep o ponovnem imenovanju tovariša Vilija Garmuša, dipl. inž. gozd. za direktorja gozdarskega šolskega centra Postojna.

Nova zveza

DO Proles, s katerim so temeljne organizacije družbenega in zasebnega gozdarstva pred nedavnim sklenile samoupravni sporazum o opravljanju zunanjetrgovinske dejavnosti za gozdarstvo, išče nove integracijske partnerje. Ocenili so, da bi bila najprimernejša povezava s TOZD uvoza izvoza DE Slovenijales — trgovina. Poslovno združenje gozdnogospodarskih organizacij Slovenije je takšno povezovanje ugodno ocenilo pod pogojem, da bo notranja organizacija nove asociacije takšna, ki bo omogočala največjo možno interesno povezavo in dohodkovno soodvisnost med DO Slovenijales — trgovina ter gozdarskimi dejavnostmi.

Celulozarji se dobrikajo

Celulozarji so gozdarjem ponudili sodelovanje pri vlaganju v razširitev surovinskega zaledja. (Žagarji o podobnem še niso razmišljali.) Pobuda vsekakor ni nova. Vznikla je že pred leti, vendar pa ni bila realizirana. Medtem so gozdarji poiskali druge načine za porabo celuloznega lesa in bo verjetno zelo težko, zlasti po srednjih cenah za to vrsto lesa, povečati dobavo celulozni industriji (čeprav je v

ponudbi celulozarjev upoštevana tudi stimulacija za takšno sodelovanje).

Gozdarji so na Poslovnem združenju gozdnogospodarskih organizacij ponudbo načelno sprejeli ter zadolžili posebno komisijo, ki naj pripravi predlog gozdarstva za razgovore s celulozno industrijo. Predlog naj vsebuje načelo, po katerem bi moralo biti sovlaganje celulozne industrije v surovinsko zaledje odvisno od povečane dobave celuloznega lesa glede na zadnje obdobje.

Povest o gozdu

Tak je delovni naslov filma o gozdarstvu, ki ga pripravljajo Zveza za zaščito in razvoj človekovega okolja, Zvezna gospodarska zbornica, Komisija za gozdove sveta za zaščito in razvoj okolja in prostorsko urejanje pri zveznem izvršnem svetu in Zveza inženirjev in tehnikov gozdarstva in lesne industrije Jugoslavije. Film bi imel 9 poglavij, ki so vsako za sebe samostojna celota. Govoril bo o pomenu gozdarstva in gozdov za naše gospodarjenje pa tudi o pomenu gozdov, ki ga imajo na drugih, negospodarskih področjih. Trajal naj bi dobrih 40 minut. Cena bo — zelo visoka. Sinopsis za film je napisal dr. Toma Bunuševac, profesor na gozdarski fakulteti v Beogradu.

Zastavlja se vprašanje o smotnosti projekta.

Glede na pomen gozdov in gozdarstvo na področju Jugoslavije kot glede na splošno razvitost te gospodarske in družbene dejavnosti po svetu, je projekt do-

brodošel in izraža globoko zrelost naše strokovne javnosti.

Nekaj pripomb pa leti na dolžino in sestav. Takšen film bi bil predolg. Smotrnejše bi bilo posneti serijo devetih krajših filmov, ki bi bili zanimivi kot serija pa tudi kot filmi s samostojno, zaokroženo tematiko.

Dohodkovni odnosi

Veliko je dilem okoli priprave sporazuma o dohodkovnih odnosih med gozdarstvom in primarno predelavo lesa. Posebna skupina izvedencev za gozdarsko ekonomiko in organizacijo preučuje vse vidike takšnega sporazumevanja. Načeloma je zavrnila željo, da bi izdelali tipski sporazum za vse temeljne organizacije združenega dela v gozdarstvu, saj bi s takšnim kalupom dušili interese in uveljavljanje teh interesov v medsebojnem sporazumevanju temeljnih organizacij gozdarstva in primarne predelave lesa. Zato so sklenili, da bodo izdelali teze za ta samoupravni sporazum.

Spominski park

Lansko leto je bilo jubilejno tekmovanje gozdarskih delavcev v Sremski Mitrovici. Ob tej priliki so gozdarji Jugoslavije proslavili Titove in partijske jubileje. Poleg osrednje prireditve, tekmovanja gozdnih delavcev, so svečano odprli gozdarski spominski park republik in pokrajin v Sremski Mitrovici.

